

MOZGÁSBAN A FÁJLMEGOSZTÓK – NEGYEDIK GENERÁCIÓS FÁJLCSERÉLÉS A LÁTHATÁRON?

AJÁNLÁS

Bár az érzés még friss, és nem volt ideje leülepedni, mégis úgy kívánja, hogy megosztásra kerüljön. 2010 februárjában elhunyt Boytha György professzor. Doktori értekezésem opponensi feladatainak elvállalása révén Boytha György lehetővé tette számomra, hogy ha csak egy pillanatra is, de bepillantást nyerjek egy széles látókörű tudós gondolkodásába. A sors kegyetlen fintora, hogy az értekezéssel kapcsolatos egyik, ha nem a legfontosabb segítő szándékú kritikai megjegyzésében a professzor úr arra hívta fel a figyelmemet, hogy fordítsak még némi időt a nyilvános előadás jogának az Egyesült Államokban való szabályozására. E tanács motiválta az alábbi tanulmány elkészülését. Bár tartalmában már elkanyarodik annak kizárólagos elemzésétől, a professzor úr által rá gyakorolt szellemi hatás tagadhatatlan. A legrosszabb az, hogy az alábbi cikket már nem küldhetem el neki hálám jeléül. Kizárólag annyit tehetek, hogy utólag is neki ajánlom e tanulmány megszületését. (Mezei Péter)

I. BEVEZETÉS

Az elmúlt több mint egy évtizedben, mióta a Napster megnyitotta kapuit, az online fájl-megosztás vagy a közkeletűen fájlcserelésnek nevezett jelenség¹ a digitális szerzői jogi környezet egyik legaktuálisabb és legfontosabb területévé nőtte ki magát. A szerzői jogászok legnagyobb szerencséjére azonban a közhelyszerűség messze elkerüli e témát. A digitális technológiák és az internetes környezet folyamatos alakulása, az erre gyorsan reagáló fogyasztók, és ez utóbbiaknál valamivel lassabban reagáló szórakoztatóipar üzleti modelljeinek változásai egy dinamikus, minden pillanatban valami újat adó forrásává vált a gyakorlati és tudományos életnek. Az ezzel kapcsolatos kutatások, valamint a fájlcserelésből fakadó

¹ Egyet kell érteni a Szerzői Jogi Szakértői Testülettel abban a tekintetben, hogy a fájlcserelés, illetve a fájl-megosztás kifejezés némiképp félrevezető. A jelen felhasználási formánál ugyanis nyelvtani értelemben nincs se csere, se megosztás, amelyek egyaránt azt feltételeznék, hogy az eredeti műpéldány a „feltöltő” birtokából kerül ki. A P2P-programok használatakor gyakorlatilag a fájlok szisztematikus többszörözéséről van szó. Lásd: SZJSZT 07/08/01 – Szerzői művek online fájlcsereelő rendszerek segítségével megvalósuló felhasználása. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 3. (113.) évf. 4. sz. 2008. augusztus, p. 111., illetve 1. lábjegyzet. Az eljáró tanács állásfoglalásában épp ezért következetesen idézőjelben használta e szavakat. A jelen tanulmány takarékosági okokból eltekint ettől, és a fájlcserelés és a fájl-megosztás kifejezést az egyszerűség kedvéért alternatívaként szerepelteti.

feszültségek, perek és peren kívüli megegyezések végtelen sorát persze itt szükségtelen és lehetetlen lenne felsorolni.²

A jelen tanulmány ennek a dinamikus jelenségnek a legfrissebb fejleményeire kíván egy sajátos szemszögből kitérni: vajon a *The Pirate Bay* elleni svéd, a *Mininova* elleni holland, és az *isoHunt* elleni egyesült államokbeli ítélet alkalmas lesz-e arra, hogy előidézze a fájlmegosztás jelenlegi harmadik generációját felváltó negyedik korszak beindítását? Amennyiben a válasz nemleges, akkor érdemes feltenni azt a kérdést, hogy a jelenleg ismert technológiai fejlesztések között van-e olyan, amely önmagában egy új, negyedik generációt jelent az eddigiekhez képest.

A cikk ennek megfelelően a II. fejezetben az eddig ismert három generáció technológiai jellegzetességeinek bemutatásával, majd a hozzájuk kapcsolódó híres perek ismertetésével indul. A III. fejezetben található részkonklúzió összefoglalja, hogy az első három generáció fényében melyek lehetnek azok a jellegzetességek, alapismérvek, amelyek mentén lehetséges különálló generációkról beszélni. Ezeket a továbbiakban „generációs tényezőknak” fogjuk hívni. E megállapítások segítségével a IV. fejezetben tüzetes (technikai és jogi) elemzésnek vetjük alá többek között a *The Pirate Bay* módosított üzemeltetését, illetve a streaming vagy a *BitTorrent* alapú internetes televíziózást.

A tanulmány minden bizonnyal nem lesz teljes és hézagmentes. A megírás és megjelenítés időszaka alatt – épp a kérdéskör alakulásának hihetetlen sebességére tekintettel – több, a cikket akár érdemben is érintő fejleményről (például fellebbezésekről, új technológiákról, torrentoldalak önkéntes bezárásáról – ki tudja még, miről) lehet majd hallani. Az alábbi vizsgálat ezenfelül elsősorban csak a szerzői jogi és a technológiai kérdésekre tér ki. Mellőzi a közgazdasági vagy a más jogterületekhez, pl. a büntetőjoghoz tartozó kérdések részletes tárgyalását, amelyekre a szükséges háttérismeretek birtoklása hiányában a szerzők nem mernek vállalkozni. Ez azonban önmagában még nem feltétlenül rossz – ez ugyanis alkalmas lehet egy új, érdemi konzultáció beindítására.

II. A FÁJLCSERÉLÉS HÁROM GENERÁCIÓJÁNAK TECHNOLÓGIAI ISMERTETÉSE ÉS PERTÖRTÉNETE

1. Az első generációs fájlcsere programok

1.1. Az első generációs programok (mint például a *Napster*) legfontosabb jellegzetességét az adatforgalmat a felügyelete alatt tartó, azonban a konkrét szerzői műveket nem tartalmazó központi (centrális) szerver adta. A szolgáltatás igénybevételéhez a felhasználónak a

² Ezzel összefüggésben lásd részletesen Mezei Péter: A sárkány levágott feje helyére mindig kettő új nő? A fájlcserevel szembeni küzdelem a P2P-szolgáltatók, a felhasználók és az internetszolgáltatók felelősségének fényében. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 4. (114.) évf. 3. sz., 2009. június, p. 8–11.

szolgáltató honlapjáról kellett letöltenie egy kliensprogramot, valamint regisztrálnia kellett a rendszerben. Ezt követően ki kellett jelölnie a számítógépe merevlemezén található azon műveket, amelyeket meg kívánt osztani a kívülállókkal. Miután a felhasználó a rendszerbe belépett, a központi szerver automatikusan frissítette az általa megosztani kívánt adatokat, s mindezek után kezdődhetett a tartalmak keresése. Amennyiben a szerver adatai szerint a keresett fájl egy másik felhasználó gépén megvolt, a kereső személy a képernyőn megjelenő **DOWNLOAD** ikonra kattintva megindíthatta a letöltést. Ekkor a központi szerver a felhasználónak megküldte a keresett fájl forrásának metaadatait (elérési útvonalát), majd a letöltés a szervertől függetlenül, webes alapon megkezdődhetett. A letöltést követően a központi szerver adatai újból frissültek, és a felhasználó ettől kezdve maga is forrásul szolgált a későbbi letöltőknek.³ Ezt a technológiai módszert az alábbi ábrával igyekszünk vázlatosan szemléltetni.

1. sz. ábra: A fájlcsere első generációja

³ A Napster működésének leírását lásd: A&M Technology, Inc., et al., v. Napster, Inc., et al., 239 F.3d 1004 (2001), p. 1011–1013.

1.2. A fájlcsere első generációjával kapcsolatos perekben⁴ az *Egyesült Államokban* a felperesek sikerrel hivatkozhattak a szerzői jogok közvetett vagy másodlagos megsértésének (*indirect or secondary copyright infringement*) tételére. A közvetett jogsértés előfeltétele, hogy a tényleges fogyasztók is jogsértést valósítsanak meg. A *Napster*-ügyben eljáró bíróság (Ninth Circuit) úgy találta, hogy a *Napster* használata a jogosultak többszörözéshez és terjesztéshez fűződő kizárólagos jogának egyértelmű megsértésével jár,⁵ és a felhasználók cselekménye nem felel meg a *fair use-teszt*⁶ faktorainak sem.

Az első generációs szolgáltatók esetében a közvetett felelősség mindkét válfaja bizonyítottan tekinthető. A „járulékos felelősség” (*contributory liability*) megállapításának feltétele ugyanis, hogy az érintett személy/szervezet tudjon a jogsértésről,⁷ illetve maga is hozzájáruljon a felhasználáshoz.⁸ A Ninth Circuit szerint a központi szervek működésének jellegéből, valamint a jogsértő tartalmakra vonatkozó figyelmeztetésekből a *Napster* egyértelműen tudhatott arról, hogy a programot védett művek megosztására használják fel, amihez a szolgáltatás kifejlesztése révén egyértelműen hozzájárult.⁹

„Helyettes szerzői jogsértés” (*vicarious liability*) pedig akkor állapítható meg, ha az alperes felügyeleti joggal bír a felhasználási cselekmény felett, és abból közvetlen kereskedelmi haszna származik.¹⁰ Az első generációs szolgáltatások üzemeltetői a rendszer működését világosan képesek voltak ellenőrizni, és egyértelmű kereskedelmi bevételekre is szert tettek.¹¹

1.3. A *Napster* az európai kontinensen is pereskedésre kényszerült. Mivel azonban a kontinentális jogrendszerek nem ismerik a szerzői jog közvetett megsértése kategóriáját, ezért az igazi kérdést az jelentette, hogy a centralizált szolgáltatások a felhasználók cselekményeitől függetlenül megvalósítanak-e jogsértést. A német *Napster*-perben eljáró hamburgi fórum szerint az olyan szolgáltatás, amely a jogvédett tartalmak azonosításában, valamint az azok-

⁴ A *Napster*-ügy mellett az *Aimster* klient is perbe fogták, azonban ez utóbbi per a program csekélyebb népszerűsége miatt nem kapott akkora publicitást. Lásd: In re: *Aimster Copyright Litigation*, 334 F.3d 643 (2003), p. 643.

⁵ *A&M v. Napster*, p. 1014–1019.

⁶ A *fair use-teszt*tel összefüggésben lásd részletesen: *Mezei Péter: Mitől fair a fair? Szerzői művek felhasználása a fair use-teszt fényében. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 3.(1103.) évf. 6. sz. 2008. december, p. 26–68.

⁷ „Know or have reason to know”. Lásd: *Religious Technology Center v. Netcom On-Line Communication Services, Inc.*, 907 F.Supp. 1361 (1995), p. 1373–1374.

⁸ „One who, with knowledge of the infringing activity, induces, causes or materially contributes to the infringing conduct of another, may be held liable as a ‘contributory’ infringer”. Lásd: *A&M v. Napster*, p. 1019; *Fonovisa, Inc., v. Cherry Auction, Inc.*, et al., 76 F.3d 259 (1996), p. 264.

⁹ *A&M v. Napster*, p. 1019–1022.

¹⁰ Az Egyesült Államok joga már akkor közvetlen kereskedelmi haszonról beszél, ha a szolgáltatás vonzereje a felhasználókat a részvétellel csábítja. Eszerint: „if the infringement brings in costumers, then financial benefit exists.” Lásd: *Robyn Axberg: File-Sharing Tools and Copyright Law: A Study of In Re Aimster Copyright Litigation and MGM Studios, Inc. v. Grokster, Ltd.* *Loyola University Cllicaqr Law Journal*, 2003, p. 400.

¹¹ *A&M v. Napster*, p. 1023–1024.

hoz való hozzáférés megteremtésében közvetlenül részt vállal, a nyilvánossághoz közvetítés kizárólagos jogát sérti.¹² S bár a fájlcserelés témakörében hazánkban mértékadó SZJSZT 07/08/1 számú állásfoglalás e jog megsértéséről nem beszél,¹³ az előbbi német indokolás a nemzetközi, illetve az európai uniós szerzői jogi szabályok hasonló implementációja folytán hazánkban is követhetőnek tűnik.¹⁴

2. A fájlcserelés második generációja

2.1. Az első generációs szoftverekkel kapcsolatos jogviták hatására a fájlcsereelő programok struktúrája jelentős fejlődésen ment keresztül. A legfontosabb változást a központi szerver kiiktatása jelentette. Ebben az ún. „decentralizált” modellben minden felhasználó szerverként is szolgál az adatok tárolására és a keresések lefolytatására. Annak elkerülése érdekében, hogy ennek hatására lelassuljon a rendszeren belüli kommunikáció, a *FastTrack* protokoll kiemelt egyes „supernode”-okat (csomópontokat), amelyek általában nagy teljesítményű szerverek voltak, és az alájuk tartozó gyengébb teljesítményű *node*-okat (általában egyszerű PC-ket) felőlelve felügyelték a kereséseket. Így az olyan szolgáltatások, mint például a *Gnutella*, a *KaZaA*, a *Grokster*, a *Morpheus* vagy a *BearShare*¹⁵ használói a felettük álló *supernode*-okkal álltak kapcsolatban, amelyek a kereséseket az általuk lefedett *node*-ok adatai között végezték el elsőként, s csak ennek sikertelensége (vagy új keresés indítása) esetén fordultak a többi *supernode*-hoz az ő hálózatuk átkutatása érdekében.¹⁶ Amennyiben sikerült forrást találni a keresett fájlhoz, akkor annak letöltése webes alapon történt. Ennek befejezése után a letöltő személy szintén forrássá vált a további letöltéshez.¹⁷ Ezt a működési szisztémát mutatja be a 2. sz. ábra.

¹² LG Hamburg 26.3.2001 (308 O 98/01). In: JurPC Web-Dok. 238/2001 (www.jurpc.de/rechtspr/20010238.htm), Abs. 1–6.

¹³ „A közreműködők szerzői jogsértéssel kapcsolatos felelősségét a hatályos magyar Szjt. nem tartalmazza”. Lásd: SZJSZT 07/08/1, p. 124.

¹⁴ A törvényi rendelkezések alapját ugyanis a WIPO Szerzői Jogi Szerződés (a továbbiakban: WCT) 8. cikke adja, amit később az Infosoc-irányelv [Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról] 3. cikk (1) bekezdése is a magáévá tett. Ezeket a rendelkezéseket az uniós tagállamok beépítették saját jogrendjükbe. Lásd részletesen: *Zachar Balázs*: Internetes zenefelhasználás az elmúlt évek jogeseteinek tükrében. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 17. évf. 6. sz., 2002. december, p. 6–8.

¹⁵ Bár a kliensprogramok száma feltűnően nagy volt, ezek sok esetben ugyanazt a technológiát alkalmazták. Így a *Grokster* a *KaZaA* által használt *FastTrack* protokoll szerint működött, a *Morpheus* üzemeltető *StreamCast* pedig a *Gnutella* technológiáját vásárolta meg annak fejlesztőitől.

¹⁶ Így fordulhatott elő, hogy például a *KaZaA* programot csúcsideszakában bár több milliónyian használták egy időben világszerte, egy keresés lefolytatása esetén csak csekély számú forrást talált a rendszer. Új keresést azért érte meg indítani, mert ennek eredményeként a *supernode* az újonnan belépett felhasználók frissített adatai között is tudott keresni.

¹⁷ A *Grokster* és a *Morpheus* program működésének leírását lásd: *Metro-Goldwyn-Mayer Studios, Inc., et al., v. Grokster, Ltd., et al.*, 545 U.S. 913 (2005), p. 921–922.

2. sz. ábra: A fájlcsere második generációja

2.2. A Napster-perrel szinte egy időben jelent meg az *OpenNap* és a *Swaptor* a világhálón. Az előbbit a *StreamCast*, az utóbbit pedig a *Grokster* fejlesztette ki azzal a céllal, hogy a Napster bukását követően szolgáltatás nélkül maradt felhasználókat magához csábítsa. E próbálkozásuk olyannyira sikeresnek bizonyult, hogy már 2003-ban perbe fogták őket az Egyesült Államokban. Az ügy egészen a Szövetségi Legfelsőbb Bíróságig jutott, amely mindkét szolgáltatást jogellenesnek találta. Bár a központi szerverek kiiktatása folytán a szolgáltatás nyújtója nem rendelkezett felügyeleti és ellenőrzési joggal, illetve lehetőséggel,¹⁸ s ezért az alperesek nem követtek el helyettes szerzői jogi jogsértést, a járulékos felelősség tétele viszont megállapíthatónak bizonyult. Az alpereseknek ugyanis tudniuk kellett, hogy szolgáltatásaik jogsértő célokra vehetők igénybe, s ehhez maguk is hozzájárultak azzal, hogy

¹⁸ MGM v. Grokster, p. 921–922; Munkácsi Péter: M&M v. GROKSTER – Győzelem? Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 110. évf. 4. sz. 2005. augusztus, p. 56–57.

erre ösztönözték a felhasználókat.¹⁹ A Legfelsőbb Bíróság azt is az alperesek hátrányára értékelte, hogy a jogsértések megelőzése érdekében sem tettek semmit, ráadásul szolgáltatásaik működtetését haszonszerzési célok vezérelték.²⁰

A *Grokster*-per mellett elhanyagolható az ismertsége annak az ügynek, amelyben a *LimeWire* került szembe a zenepiac szereplőivel. Az ügy egyelőre lassan halad, ugyanis az eljáró bíróság 2007 decemberében egyelőre csak az alperes által benyújtott viszontkeresetet utasította el, így egyelőre várat a felperesek – másodlagos felelősség megállapítására irányuló – keresetének az elbírálása.²¹ Az ugyancsak common law-hagyományokkal rendelkező Ausztráliában pedig a *KaZaA* üzemeltetőjének a felelősségét állapították meg az ausztrál szerzői jogban létező „*concept of authorization*”-teszt alapján.²²

2.3. A *kontinentális jogrendszerek* számára a decentralizált fájlcserelelési struktúra újabb nehézséget jelentett. Az ilyen fájlcserelelő szolgáltatások üzemeltetői ugyanis nem gyakorolnak közvetlen felügyeletet az adatforgalom felett, ezért a nyilvánossághoz közvetítés kizárólagos jogára velük összefüggésben nem lehet eredményesen hivatkozni. A másodlagos vagy közvetett felelősség angolszászhoz hasonló szabályozásának hiányában nem véletlen, hogy a Holland Legfelsőbb Bíróság a *KaZaA* üzemeltetőivel szemben a szerzői jogi jogsértés tárgyában indított eljárást megszüntette.²³

2004-ben azonban az Európai Tanács és az Európai Parlament elfogadta a *jogérvényesítési irányelvet*.²⁴ Ennek folyományaként a szerzői jogok gyakorló bíróságon kívüli (megelőző), illetve bíróság által (az eljárás során) elrendelhető intézkedések megtételére, illetve kezdeményezésére váltak jogosulttá.²⁵

¹⁹ A Legfelsőbb Bíróság érvelése szerint: „one, who distributes a device with the object of promoting its use to infringe copyright, as shown by clear expression or other affirmative steps taken to foster infringement, is liable for the resulting acts of infringement by third parties.” Lásd: *MGM v. Grokster*, p. 936–937. E tételt „inducement” („elősegítési”) teóriának nevezik.

²⁰ *MGM v. Grokster*, p. 939–940.

²¹ *Arista Records LLC, et al., v. Lime Group LLC, et al.*, 532 F.Supp.2d 556 (2007), p. 556.

²² *Universal Music Australia Pty Ltd. v. Sharman License Holdings Ltd.*, [2005] FCA, p. 1242.

²³ *Vereiniging Buma / Stichting Stemra v. Kazaa B.V.*, Nr. C02/186HR, Supreme Court of the Netherlands, 19 December 2003. Az ítélet angol nyelvű fordítását lásd: www.muddlawoffices.com/RIAA/cases/Netherlands.pdf.

²⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK irányelve (2004. április 28.) a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 17/2. évf. L 157/45. sz., 2006. 04. 30.

²⁵ A jogérvényesítési irányelv (20) preambulumbekkezdése alapján mindezekre azért van szükség, mivel „a bizonyítékok központi jelentőséggel bírnak a szellemi tulajdonjogok megsértésének megállapításakor, szükséges biztosítani, hogy a bizonyítékok bemutatására, megszerzésére és megőrzésére hatékony eszközök álljanak rendelkezésre.”

A bíróságon kívüli jogosultságok felölelik a bizonyítékok bemutatásának, illetve az azok megőrzéséhez szükséges intézkedések kezdeményezését, a jogsértő cselekményekkel, illetve személyekkel kapcsolatos tájékoztatáshoz fűződő jogot, valamint a fenyegető szerzőijog-sérelem, illetve a jogsértés folytatásának megakadályozására szolgáló ideiglenes intézkedéseket.²⁶ Bírósági eljárás keretében pedig a jogosultat megillető kártérítési igényeken felül lehetőség nyílik a jogsértést elősegítő eszközök piacról való visszavonásának (esetleg végleges kivonásának), illetve megsemmisítésüknek az elrendelésére, illetve arra, hogy a jogsértőt bírósági határozattal tiltsák el a további jogsértésektől.²⁷ A *jogérvényesítési irányelv* rendelkezéseit azonban témánkkal összefüggésben mindeztidáig kevés ízben alkalmazták, részben azért is, mert nemzeti jogba való átültetése csak nemrég valósult meg.²⁸

3. A fájlcserelés harmadik generációja

3.1. A napjainkban leginkább terjedőben lévő fájlcserelési technikának, a torrentezésnek az egyik legfontosabb újítását a részfeladatok teljes különválasztása adja. Így a le- és feltöltést végző kliensek (illetve az ezek alapját adó *BitTorrent* protokoll) kizárólag e mechanikus tevékenységre szolgálnak, a letöltés előfeltételét jelentő torrentfájlhoz²⁹ pedig általában csak egy „indexáló” vagy „közösségi” oldalon lehet hozzáférni. A letölteni kívánt fájloknak a különféle felhasználók számítógépein való megtalálásában egy ún. „tracker” (egy decentralizált szerver) nyújt segítséget. A letöltés technikájában megfigyelhető változás lényege, hogy a letöltés a fájlok egésze helyett mindig csak egy-egy szeletre (*piece*) terjed ki, és a letöltés egyszerre több forrásból is történhet. Ugyancsak lényeges különbség, hogy ezúttal a megosztás már szimultán zajlik, tehát amennyiben valaki már egy apró szegmenset letöltött az adott tartalomból, azt másoknak automatikusan és azonnal vissza is osztja. Végül ha valamennyi rész hibátlanul letöltésre került (amit a letöltés befejezésekor az ún. *hashelés*³⁰ ellenőrzi), a kliensprogram segítségével ezek egygyé állnak össze, és – ha tömörített állományokról van szó – egy kicsomagolást követően élvezhető a mű.

A harmadik generációs programok működését a 3. sz. ábra szemlélteti.

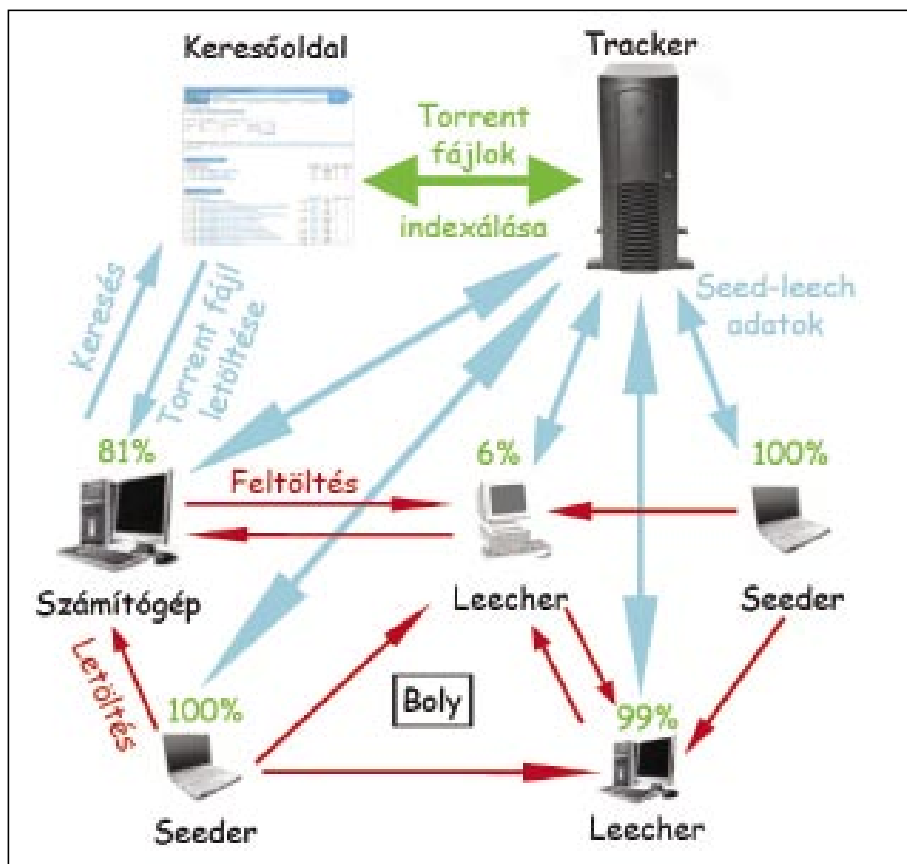
²⁶ Jogérvényesítési irányelv, 6–9. cikk.

²⁷ Jogérvényesítési irányelv, 10–11. cikk.

²⁸ Így például az SZJSZT csak elvi szinten mondta ki a DC protokoll alapján működő fájlcserelési hálózatokban szerepet vállaló hubok üzemeltetőinek, valamint a fájlcserelési szoftvereket elérhetővé tevő szolgáltatóknak e szabályok alapján fennálló felelősségét. Lásd: SZJSZT 07/08/1, p. 125.

²⁹ A torrent a letölteni kívánt fájl legfontosabb adatait tartalmazza, s mint ilyen megteremti a kapcsolatot a forrással; dr. Munkácsi Péter: A szerzői jog elfogadottsága, a fogyasztói magatartások változása a digitalizációval összefüggésben, 27. lábj. p. 216. In: Fehér könyv a szellemi tulajdon védelméről 2008–2009, MSZH–MSZTT, Budapest, 2009.

³⁰ A *hash* a torrentfájlokban szereplő ellenőrző összeg, amely a forrásfájl adatait tartalmazza.

3. sz. ábra: A fájlcsere harmadik generációja

3.2. Mivel az Egyesült Államokban máig a Gnutella protokollt alkalmazó LimeWire a legelterjedtebb fájlcsere szolgáltatás, ezért kevés torrentalapú alkalmazással szemben indított perről lehet hírt hallani.³¹ Elsőként 2008-ban jutottak tárgyalási szakaszba szerzői jogok szervezett, üzletszerű megsértése miatt indított büntetőeljárások torrentoldalak adminiszt-

³¹ Egy 2007-es felmérés szerint – éppen futó pere ellenére is – a LimeWire klienst a vizsgált több mint 1,6 milliárd számítógép 36,4%-án telepítették a felhasználók. Ezt kiegészítve a BearShare 2,6%-os részesedésével látható, hogy a két program által használt Gnutella protokoll az összes PC majd 40%-án megtalálható volt. Ehhez képest a BitTorrent protokoll kliensei (például uTorrent, BitTorrent, BitComet, Azureus) összesítve kb. a gépek 28%-án voltak jelen. Lásd: www.mp3newswire.net/stories/8002/P2P.html.

rátoraival, illetve üzemeltetőivel szemben. Vegytiszta szerzői jogi perben hozott, az esetet érdemben érintő döntésre³² viszont egészen 2009 decemberéig kellett várni.

A különböző torrentoldalakat³³ alapító és működtető Gary Funggal szemben 2006 során indított eljárásban alig néhány hónapja született meg az elsőfokú ítélet. Újdonságából fakadó, valamint a későbbi generációs tipizálással kapcsolatos jelentőségénél fogva indokolt e döntést viszonylag részletesen bemutatni.

A Fung által üzemeltetett torrentoldalak torrentfájlok gyűjtésére, indexálására, a fájlokhoz tartozó leírások közlésére, valamint más, nyilvános torrentoldalakon található fájlokhoz való hozzáférés megteremtésére szakosodtak, egyúttal lehetővé téve a rendelkezésre álló fájlok közötti egyszerű és gyors kereshetőséget. Ez utóbbit olyan szolgáltatások alkalmazásával igyekeztek előmozdítani, mint a TOP SEARCHES, a TOP 20 MOVIES, a TOP 20 TV SHOWS, vagy a BOX OFFICE MOVIES menüpont. A felperes által készített szakértői vélemény szerint, amelyet az alperes érdemben nem tudott megcáfolni, az érintett oldalakon keresztül véghezvitt letöltések 95%-ban jogvédelemmel ellátott alkotásokhoz kötődtek.³⁴

Az eljáró Kaliforniai Központi Körzeti Szövetségi Bíróság ítéletének indokolását a *Napster*- és a *Grokster*-ügyből jól ismert közvetett/másodlagos felelősség tételének további finomításával indította.³⁵ Az ítéletet hozó Wilson bíró rámutatott, hogy a fentiekben bemutatott járulékos jogsértésen belül további két felelősségi formula különíthető el. Mindkettő esetében alapfeltétel a jogsértésről való tudomás léte, azonban különbség tehető az „elősegítés” (*inducement*) és a „materiális hozzájárulás” (*material contribution*) között. „Elősegítésről” akkor beszélhetünk, amikor az alperes szándékos jelleggel segít vagy bátorít másokat jogsértő cselekmények elkövetésére.³⁶ A „materiális hozzájárulás” pedig azt jelenti, hogy az alperesnek aktuális tudomása van arról, hogy az általa nyújtott szolgáltatás keretében valamilyen speciális jogsértő tartalom érhető el, amelynek megakadályozására képes lenne, ennek ellenére mégis hozzáférést biztosít.³⁷

³² A TorrentSpy pere nem azért ért véget az alperes elmarasztalásával, mert a torrentezést jogellenesnek találta volna az eljáró bíróság, hanem mert az oldal alapítója és személyzete az eljárást és a döntéshozatalt érdemben akadályozta, s ezért a bíróság őket ún. mulasztási ítéletben (default judgement) elmarasztalta. Lásd: *Columbia Pictures Industries, Inc., et al., v. Justin Bunnell, et al.*, 2007 WL 4877701. S bár a TorrentSpy az ítélet meghozatalát követően, viszont még a kártérítési összeg meghatározását megelőzően bezárta kapuit, ez sem akadályozta az eljáró fórumot, hogy közel 110 millió dolláros kártérítést ítéljen meg a felperes javára. Az ítélet szövegét lásd: http://regmedia.co.uk/2008/05/07/torrentspy_fine_and_injunction.pdf.

³³ Egészen pontosan az alábbi négyet: www.isohunt.com; www.torrentbox.com; www.podtropolis.com; és www.ed2k-it.com.

³⁴ A bíróság ténymegállapításait lásd: *Columbia Pictures Industries, Inc., et al., v. Gary Fung, et al.*, United States District Court, Central District of California, CV 06-5578 SVW, p. 2-12. (A bírósági döntés elérhető az alábbi oldalon: <http://www.scribd.com/doc/24472378/Case-2-06-Cv-05578-Svw-Jc>.)

³⁵ Ezt megelőzően persze jelezte, hogy döntése során a helyettes szerzői jogi jogsértés tételével nem kíván foglalkozni, mivel ennek tárgyalása szükségtelenül megduplázná a felelősségi kérdések tárgyalását. Lásd: *CPI v. Fung*, p. 15–16.

³⁶ Vö. a 20. lábjegyzetben elhangzott idézettel.

³⁷ *CPI v. Fung*, p. 16. Wilson bíró érvelésében az alábbi precedensre hivatkozott: *Perfect 10 v. Visa International Services Association*, 494 F.3d 788 (2007), p. 795.

A bíróság utalt arra is, hogy másodlagos felelősségről csak akkor lehet szó, amennyiben a közvetlen jogsértés is bizonyítható. A fájlcsereléssel összefüggésben természetesen a legnagyobb problémát a jelenség határokon átívelő jellege jelenti.³⁸ Wilson bíró elvetette az alperes azon védekezését, miszerint a jogsértés megállapításának előfeltétele, hogy mind a fel-, mind a letöltést az Egyesült Államok területén kell végrehajtani, s megállapította, hogy akár a fel-, akár a letöltéssel megvalósul a másodlagos jogsértés előfeltételét jelentő közvetlen jogsértés. Az előbbi esetben a terjesztéshez, az utóbbi esetben a többszörözéshez fűződő jogot sérti meg az adott fogyasztó.³⁹ Az előbbieket, illetve az alperes által megcáfolni nem tudott felperesi szakértői vélemény adatai fényében (az IP-címek elemzése alapján nagyjából az összes letöltés 50%-a kötődött az Egyesült Államokhoz) a bíróság bizonyítotttnak vélte a közvetlen jogsértést.

Ezt követően tehát az volt a kérdés, hogy az alperes magatartása kimerítette-e valamely közvetett felelősségi teória feltételeit. A bíróság a különböző korábbi jogesetekre hagyatkozva négy kérdéskört emelt ki az alperes ráható magatartásából. Az első ilyen körülményt az alperesnek a felhasználók felé továbbított „üzenetei” jelentették.⁴⁰ A bíróság e körbe sorolta például a BOX OFFICE MOVIES funkció alkalmazását, amelynek keretében a torrentoldalak meghatározott időközönként a húszt, aktuálisan legtöbb pénzt hozó film listáját tették közzé hozzájuk kapcsolódó részletes weboldallal, valamint egy TORRENTFÁJL FELTÖLTÉSE linkkel (kvázi feltöltésre buzdítva a fogyasztókat). Ehhez hasonlóan az alperes kárára értékelte a bíróság, hogy különféle kategóriák mentén lehetővé tették a torrentoldalakon való keresést. Klasszikus értelemben vett üzenetnek bizonyult például az, amikor Fung az *isoHunt* webfelületén adott tanácsot, hogyan lehet például a *Mátrix újratöltve*, vagy *A Gyűrűk Ura: A Király visszatér* című filmet jogellenesen beszerezni. Ehhez hasonlóan Fung a nagy nyilvánosság előtt is több ízben tett olyan nyilatkozatot, amely a jogsértések elkövetésében való közreműködést támasztotta alá.⁴¹ Ugyancsak a jogsértésre ösztönző körülményként hatott, hogy a Fung által vezetett weboldalak tiszteletbeli listát tettek közzé a legaktívabb fórumozók nevééről.

³⁸ A bíróság e ponton segítségül hívta az Egyesült Államokban e témakör vonatkozásában legmértékadóbb precedenst. A Subafilms-ügyben eljáró fórum kifejtette, hogy az Egyesült Államok szerzői joga nem alkalmazható olyan jogsértésekre, amelyeket teljes mértékben külföldön követtek el, vagyis nincs semmilyen kötődése az USA-hoz. A jogesetet lásd: *Subafilms, Ltd., v. MGM-Pathe Communications Co.*, 24 F.3d 1088 (1994), p. 1098. A Subafilms-döntésnek és a szerzői jog extraterritoriális jellegének az elemzésével összefüggésben lásd: *Curtis Bradley: Territorial Intellectual Property Rights in an Age of Globalism*. *Virginia Journal of International Law*, 1997. p. 524–526. A Subafilms-esetnek az *isoHunt*-ügyben való alkalmazását pedig lásd: *CPI v. Fung*, p. 17–18.

³⁹ *CPI v. Fung*, p. 18–19.

⁴⁰ Ezek ismertetését lásd: *CPI v. Fung*, p. 25–28.

⁴¹ Így például egy interjúban úgy nyilatkozott Fung, hogy „Morally, I’m a Christian. ’Thou shalt not steal.’ But to me, even copyright infringement when it occurs may not necessarily be stealing.” Lásd: *CPI v. Fung*, p. 27–28.

Az alperesek emellett a konkrét jogsértésekhez is több ízben hozzájárultak azáltal, hogy a szerzői jogilag védett tartalmak megtalálásával kapcsolatos kérésekre segítség nyújtásával válaszoltak.⁴² Így például előfordult, hogy egy felhasználói kérdésre személyesen Fung magyarázta el, hogy miként kell egy letöltött fájl kicsomagolni és lejátszani.⁴³ Harmadrészt, a bíróság azt is az alperesek terhére értékelte, hogy olyan „spider” („pók” vagy böngésző)-programot működtettek, amely más, nyílt torrentportálok adatai között halászott torrentfájlok után, s azokat a saját oldalain is megjelenítették.⁴⁴ A bíróság továbbá úgy találta, hogy az alperesek üzleti modellje a weboldalakon elhelyezett reklámokból származó bevételekre épült, amely a népszerű (de jogsértő) tartalmaknak az elérhetővé tételével párhuzamosan növekedett – vagyis az alperesek az oldal attraktivitását jogsértések elkövetettségével fokozták.⁴⁵

Végül a bíróság kizárta a DMCA⁴⁶ által bevezetett, az internetes tartalomszolgáltatók számára biztosított kimentési lehetőségek (*safe harbor*-rendelkezések) alkalmazását.⁴⁷ Érvelését arra alapozta Wilson bíró, hogy a torrentoldalak üzemeltetői tudomással bírtak a jogsértésekről, a jogellenes tartalmak eltávolítása/blokkolása iránt viszont (a konkrét jogsértésről való tudomásszerzést követően) nem intézkedtek megfelelő időben.⁴⁸

Valamennyi fenti tényre, így különösen a felperes által bemutatott bizonyítékokra, az ügynek a *Grokster*- és a *Napster*-perhez való lényegi hasonlóságára, valamint az alperes ellenbizonyításának hiányára, illetve jogi érveinek megalapozatlanságára tekintettel a bíróság további érdemi vizsgálatok nélkül (sommás ítéletben) helyt adott a felperes jogsértés megállapítására irányuló keresetének. A kártérítés kiszabása a későbbiekre maradt.⁴⁹

3.3. Bár a torrentezés napjaink uralkodó fájlcserelési módszerévé vált az európai kontinensen, mégsem mondható az, hogy a szolgáltatás nyújtóival szemben rengeteg szerzői jogi per indult volna. Ennek okai között keresendő egyrészt az idő rövidege, hiszen a torrentezés csak az elmúlt néhány évben tett szert olyan jelentős felhasználói bázisra, hogy a jogosultak is odafigyeljenek rá, márpedig egy per végigvitele több évig tarthat. Másrészt, ha a nyilvánossághoz közvetítés joga csorbulni is látszik, azonban a bizonyítás az ismertett techno-

⁴² A bíróság a torrentoldalakon tevékenykedő moderátorok és adminok (adminisztrátorok) tevékenységét – az e személyek felett gyakorolt üzemeltetői kontrollra tekintettel – az ügynöki jogviszony keretei alá sorolta. Erre tekintettel a bíróság e személyek cselekményeit (moderálást, üzenetek megválaszolását, gyakorlatilag a fel- és letöltések segítségét) is jogilag relevánsnak találta. Lásd: *CPI v. Fung*, p. 29–30.

⁴³ Ezeket összességében lásd: *CPI v. Fung*, p. 28–31.

⁴⁴ *CPI v. Fung*, p. 32–33.

⁴⁵ Uo., p. 34–35.

⁴⁶ Digital Millennium Copyright Act, 112 Stat. 2860 (1998). A törvény az Egyesült Államok szerzői jogi törvényének (USCA) az 512. és az 1201–1205. szakaszát iktatta be.

⁴⁷ USCA §512(d).

⁴⁸ *CPI v. Fung*, p. 38–43.

⁴⁹ Uo., p. 44–46.

lógiai sajátosságok folytán (főleg a konkrét felhasználók azonosítása terén) idő- és energiaigényes mind a jogosultak, mind az eljáró hatóságok oldalán. Harmadrészt pedig úgy tűnik, hogy a gyakorlatban a *jogérvényesítési*,⁵⁰ illetve az *elektronikus kereskedelmi irányelv*⁵¹ által nyújtott lehetőségek hatékonyabban segítik a pereskedés elkerülését és a vita bírósági úton kívüli rendezését.

2009-ből mégis hozható két konkrét példa a torrentszolgáltatókkal szembeni eljárásokra. Így elsőként 2009. április 17-ei keltezéssel született meg a *The Pirate Bay* svédországi perének elsőfokú ítélete,⁵² melyet a Mininova hollandiai felelősségre vonása követett 2009 nyarán.⁵³

A *The Pirate Bay* weboldalát 2003 novemberében a Piratbyrån nevű, svéd, szerzőjog-ellenes csoport hozta létre. Ketten (az oldal adminisztrátoraiként) a kezdetektől fogva részt vettek a működtetésben: Gottfrid Svartholm Warg (a *The Pirate Bay* trackerszoftverének írója) és Fredrik Neij. 2004-ben csatlakozott hozzájuk Carl Lundström, aki saját cége segítségével szervereket és internetelérést biztosított az oldalnak. 2005-ben döntöttek az addig csak Svédország keretein belül működő oldal nemzetközivé tételéről, amiben segítségükre volt még Peter Sunde Kolmisoppi, aki a *The Pirate Bay* keresőfunkcióját készítette el. Az oldal bevételét hirdetésekkel fedezték, amelyek elhelyezésében segítségükre volt egy Izraelben élő fiatal ember, Oded Daniel (akit egyébként nem helyeztek vád alá az eljárás során).⁵⁴

A svéd szerzői jogi törvény 2005-ös módosítása azért váltott ki aggodalmat Lundströmben, mivel az oldal működése ennek következtében törvénytelennek minősülhetett. Kísérletek történtek a szerverek külföldre költöztetésére (Oroszország és Argentína volt a két fő célpont), de nem jártak sikerrel a tulajdonosok.⁵⁵

2006. május 31-én a svéd rendőrség egy razzia keretében lefoglalta az oldalt és a trackert működtető szervereket, de rövid szünetet követően a *The Pirate Bay* újra működött.⁵⁶ Egé-

⁵⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK irányelve (2004. április 28.) a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről.

⁵¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi vonatkozásairól.

⁵² A cikk e részének megírásához eredendően az IFPI által kiadott, a *The Pirate Bay*-ítélet nem hivatalos angol nyelvű fordítását tartalmazó dokumentum került felhasználásra. E dokumentum azonban sem az eredeti (<http://www.ifpi.org/content/library/Pirate-Bay-verdict-English-translation.pdf>), sem egy másik, a későbbiekben fellelt útvonalon (<http://www.scribd.com/doc/14954336/Pirate-Bay-Verdict-English-Translation>) nem érhető el. (A továbbiakban: *The Pirate Bay Verdict*.) A per összefoglalását l. *Munkácsi*: i. m. (29), 3.2. pont, p. 215–221.

⁵³ A bíróság ítélete holland nyelven elérhető az alábbi honlapon: http://zoeken.rechtspraak.nl/resultpage.aspx?snelzoeken=true&searchtype=ljn&ljn=bj6008&u_ljn=bj6008. Fontos megjegyezni, hogy mivel az ítéletnek egyelőre nincs nyilvánosan elérhető angol nyelvű hiteles fordítása, ezért a fenti vázlatos elemzés az ítélet nem hivatalos fordításán alapszik.

⁵⁴ *The Pirate Bay Verdict*, p. 24–26.

⁵⁵ *The Pirate Bay Verdict*, p. 25.

⁵⁶ Lásd erről: <http://torrentfreak.com/the-piratebay-is-down-raided-by-the-swedish-police/> és <http://torrentfreak.com/the-piratebay-back-home>.

szen 2009-ig, amikor is az üzemeltetők úgy döntöttek, a saját trackerüket megszüntetik, és átállnak az ún. „*tracker nélküli BitTorrent*” alkalmazására. Jelenleg ebben a formában üzemel az oldal.⁵⁷

2008 januárjában a kerületi ügyész eljárást indított a fenti négy személlyel szemben. Az eljárás alapját hat svéd lemezkiadó, két skandináv filmelőállító és hat amerikai filmelőállító szervezet szerzői jogainak a megsértése adta. A vád egészen pontosan a szerzői jog megsértésében való bűnrészesség (*complicity in breach of the Copyright Act*) és a szerzői jogok megsértésére tett előkészület (*preparation for breach of the Copyright Act*) volt.⁵⁸

A vád a 2005. július 1-je (az említett svéd szerzői jogi törvénymódosítás hatálybalépése) és 2006. május 31-e (a szerverek lefoglalása) közötti időszakot fedte le. Az ügyész szerint a terheltek „együttesen és egymással összejárva felelősek voltak a *The Pirate Bay* fájlcsere-rendszer működéséért, ezáltal más magánszemélyeknek bűnsegélyt nyújtva, hogy az interneten keresztül cseréljenek szerzői jogilag védett hang- és filmfelvételeket tartalmazó fájlokat, valamint számítógépes programokat (számítógépes játékokat). Nevezettek ezen felvételeket és szoftvereket a nagyközönség számára hozzáférhetővé tették bizonyos, meghatározott időpontokban, így segítve másokat illegális másolatok készítésében.”⁵⁹ A vád ezen állításának bizonyításában az IFPI és a Svéd Kalózállás Hivatal munkatársai is segítséget nyújtottak, akik maguk is „kalózkodtak”: letöltöttek néhány zenei albumot, filmet és számítógépes játékot a *The Pirate Bay* segítségével.⁶⁰

A terheltek védekezésükben kifejtették, hogy az oldalra bárki bármilyen tartalomra mutató torrentfájl feltölthetett, nekik nem volt sem kapacitásuk, sem megfelelő eszközük minden egyes torrent átfésülésére. Igyekeztek kiszűrni például a gyermekpornográf anyagokat, de a szerzői jogilag védett alkotások szűrésére már nem volt lehetőségük. Az alperesek szerint cselekményünk az *elektronikus kereskedelmi irányelv* 12. cikkében foglalt egyszerű továbbítás (*mere conduit*) kategóriájába illett. A védelem még elkezdett próbálkozásokat

⁵⁷ Lásd: <http://thepiratebay.org/blog/175>.

⁵⁸ The Pirate Bay Verdict, p. 15. A vádirat szerint az irodalmi és művészeti alkotások szerzői jogi védelméről szóló 1960:729. törvény 1., 2., 46., 53., 57. §-ai, valamint a büntetőjogi törvénykönyvről szóló 1999:36. törvény 23. fejezetének 4. §-a sérült a felhasználás során.

⁵⁹ „[J]ointly and in collusion with each other and another person, they had been responsible for the operation of the filesharing service The Pirate Bay and, through this, aided and abetted other individuals who, through transfer via the Internet of files containing certain named copyright-protected recordings of sound and moving pictures, as well as computer software (computer games), had made the recordings and software available to the general public on certain specified dates and, on a certain date, also aided and abetted others in the production of copies of the recordings and computer software.” Lásd: The Pirate Bay Verdict, p. 15. (A törzsszövegben található fordítást készítette: Németh László.)

⁶⁰ The Pirate Bay Verdict, p. 34., 42. Ezzel összefüggésben érdemes megjegyezni, hogy az Egyesült Államokban egy ügy során az eljáró bíróság elutasította a felperes azon indítványát, hogy az általuk előzetesen adatgyűjtéssel megbízott cég által végrehajtott (összesen 12 zeneművet érintő) letöltés bizonyíték-ként kerüljön figyelembevételre. A jogosult (illetve annak nevében ügynöke) nem sértheti meg ugyanis a saját jogait, vagyis a 12 „próbaletöltés” valójában nem is eredményezett jogsértést. Lásd: Atlantic Recording Corporation, et al., v. Pamela and Jeffrey Howell, 554 F.Supp.2d 976 (2008), p. 985–986.

tett a vád hozzá nem értésének bizonyítására is, ez azonban az ítéletet érdemben nem befolyásolta.⁶¹

Döntésében a stockholmi körzeti bíróság úgy találta, hogy a terheltek egy honlap, a hozzá kapcsolódó jól működő keresőfunkció, a könnyű feltöltési és tárolási lehetőség és a weblaphoz közvetlenül kötődő (a *The Pirate Bay* által üzemeltetett) tracker biztosítása révén hozzájárultak a fogyasztók által elkövetett szerzői jogi jogsértésekhez.⁶² A bíróság tehát elvetette a védelem egyszerű továbbításra vonatkozó érvelését, és úgy találta, hogy a *The Pirate Bay* magatartása a tárhelyszolgáltatásnak felel meg.⁶³ A bíróság úgy találta továbbá, hogy az oldal üzemeltetőinek nemcsak tudomásuk volt a jogsértésekről, de azáltal, hogy külön oldalt is fenntartottak a jogtulajdonosok, jogvédő szervezetek által nekik küldött levelek publikálására, a jogosultakat ráadásul még ki is figurázták.⁶⁴ Mindezeknek megfelelően a bíróság a négy vádlottat első fokon fejenként egy év börtönbüntetésre és összességében 2,7 millió eurós kártérítés megfizetésére kötelezte.⁶⁵ A vádlottak természetesen fellebbezéssel éltek az ítélet ellen, a másodfokú tárgyalás lefolytatása 2010-ben várható.

Nem sokkal a svéd ítéletet követően az utrechti bíróság is ítéletet hirdetett a *Mininova* ellen indított szerzői jogi perben. A szórakoztatóipar szereplőinek széles körét felölelő, s a kalózkodással szembeni küzdelmet zászlajára tűző holland *BREIN* 2008 nyarán perelte be a világ legnagyobbjának tartott, *BitTorrent* protokollt használó közösségi oldalát. A felperes szerint a *Mininova* a torrentfájlok indexálása révén hozzájárult a szerzői jogilag védett tartalmak fogyasztók általi jogellenes megosztásához. A *BREIN* megítélése szerint az alperes értesítési és eltávolítási gyakorlata sem volt képes hatékonyan szembeszállni a jogsértésekkel, mivel az eltávolítást követően újból feltöltött torrentfájlok eltávolítása érdekében újból értesítést kellett a jogosultnak küldenie a *Mininova* felé.

A bíróság döntése értelmében ugyan az alperes szolgáltatása nem sérti a szerzői és szomszédos jogi jogosultak jogait, azonban az elektronikus kereskedelmi jogszabályokba ütközik azáltal, hogy az általa alkalmazott értesítési és eltávolítási eljárás nem kellően hatékony. Emellett ugyancsak az alperes kárára értékelte a holland fórum, hogy az oldal üzemeltetéséből világos kereskedelmi előnyökre tettek szert. A bíróság úgy találta, hogy a felelősség megállapítását nem befolyásolja a tény, hogy az oldal moderátorai szigorúan töröltek minden olyan torrentfájlt, amely nem kellően „családbarát” (vagyis a hamis és vírusos fájlok, valamint a felnőtt-tartalmak szűrése folyamatos volt).

⁶¹ The Pirate Bay Verdict, p. 27–30.

⁶² „By providing a website with advanced search functions and easy uploading and downloading facilities, and by putting individual filesharers in touch with one other through the tracker linked to the site, the operation run via The Pirate Bay has, in the opinion of the District Court, facilitated and, consequently, aided and abetted these offences.” Lásd: The Pirate Bay Verdict, p. 48.

⁶³ The Pirate Bay Verdict, p. 55–56.

⁶⁴ The Pirate Bay Verdict, p. 24., 27.

⁶⁵ The Pirate Bay Verdict, p. 1–12., 73–76.

Mindezeknek megfelelően a bíróság elrendelte, hogy a *Mininova* stábja három hónapon belül töröljön minden jogsértő tartalomra utaló torrentfájlt a rendszeréből, ellenkező esetben napi 1000 eurós (összességében maximum 5 millió eurós) bírság kiszabását írta elő. A *Mininova* végül a három hónapos határidő letelte előtt, észlelve, hogy képtelen lesz a jogellenes tartalmakra utaló torrentfájlokat törölni, úgy döntött, hogy gyakorlatilag majdnem az összes fájlt törli a rendszeréből.⁶⁶

4. Érdemes nagyon röviden összefoglalni a két vizsgált jogcsaládban tapasztalt érdemi eltéréseket. Az Egyesült Államokban – összhangban a már több mint egy évtizedes bírósági gyakorlattal – az *IsoHunt* közvetett szerzői jogi felelősségét állapította meg az eljáró hatóság, az egyes fogyasztók által elkövetett közvetlen jogsértések elősegítéséért.

Ilyen közvetett szerzői jogi felelősségi tétel híján⁶⁷ az európai országokban elvileg két választási lehetőségük lenne a jogosultaknak: ad 1. *közvetlen szerzői jogi jogsértés miatt perelnek* – aminek gyakorlati eredménye nem lenne, mivel a torrentoldalak tevékenysége nem sért jelenlegi állapotukban szerzői jogokat; ad 2. *elektronikus kereskedelmi eszközök segítségével lépnek fel* a jogsértések ellen.

A *The Pirate Bay*-ítélet világosan rámutatott, hogy a kereső- és tárhelyszolgáltatást nyújtó portállal szemben érdemben lehet hivatkozni a jogszabályi előírásokra, s ezt a *Mininova*-ítélet is megerősíteni látszik. A kettő közötti érdemi eltérést természetesen az adja, hogy míg az előbbi büntetőeljárás keretében került megállapításra, addig az utóbbinál – az elektronikus kereskedelmi szabályokból kiindulva – kizárólag a torrentfájlok szűrésére kötelezte az üzemeltetőt a bíróság.

⁶⁶ Ezzel összefüggésben lásd: <http://torrentfreak.com/mininova-deletes-all-infringing-torrents-and-goes-legal-091126/>.

⁶⁷ Érdemes megemlíteni, hogy a magyar jogalkotó által 2009. november 9-én elfogadott – bár egyelőre elég hányatott sorsú – új Ptk. (2009. évi CXX. törvény) 5:499. §-a a régi Ptk. (1959. évi IV. törvény) többek közös károkozásával kapcsolatos 344. §-át oly módon változtatja meg, hogy többeknek a károkozásban való közrehatását is egyetemleges felelősséggel rendeli büntetni. A szakasz (3)–(4) bekezdése alapján a károkozók egymás között a felróhatóságuk, ennek hiányában a közrehatásuk arányában, illetve ha ezek nem állapíthatók meg, akkor egyenlő arányban viselik a kárt. Mindez azt jelenti, hogy az új szabály hatálybalépését követően a tartalomszolgáltatók közreműködői felelőssége elvileg megállapítható lesz. Egészen pontosan az 5:499. §-t a szerződésen kívül okozott kárért fennálló felelősség általános szabályát tartalmazó (a régi Ptk. híres 339. §-át újraíró) 5:497. szakasszal együtt kell olvasni, vagyis a szolgáltató mentesülhet a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben elvárható. Ez a feltétel valószínűleg nehezen teljesíthető egy jogvédett tartalmak online megosztására szakosodó tartalomszolgáltató részéről.

III. A GENERÁCIÓS TÍPIZÁLÁS ESZKÖZEI

A fentiekben végigkövethettük a fájlcsere három generációjának technológiai működését és a velük kapcsolatos legfontosabb perek történetét. Mindezek után szükségesnek tűnik feltenni a kérdést, és egyúttal vitára sarkallni a témakör iránt érdeklődőket azzal kapcsolatban, hogy tulajdonképpen miért is beszélhetünk három generációról, vagyis *melyek azok a körülmények, amelyek mentén e generációk elhatárolhatók egymástól?*⁶⁸

E körülményeket alapvetően két nagy csoportra fogjuk osztani. A szerzők fontosnak tartják megemlíteni, hogy *az egyes generációk tipizálásánál általánosságban a technológiai jellegzetességeket tartják a fontosabbnak*, tekintettel arra, hogy a jogi jellegzetességek minden esetben az éppen aktuális generációval szembeni fellépések (akár nemzeti vagy nemzetközi jogalkotói tevékenység, akár bírósági eljárás) eredményeként váltak megfigyelhetővé, vagyis mint reakciók az újra és újra megújuló kiváltó okokra.

Azt is fontos rögzíteni, hogy az alábbi felsorolások kizárólag a legfontosabbnak érzett sajátosságokra koncentrálnak. Különösen a technikai jellegzetességek közül nem kerülnek kiemelésre olyan elemek, melyek bár eltérhetnek az egyes típusok esetén, azonban érdemben nem befolyásolják a tipizálást (vagy a jogi megítélést). Így nem kívánunk azzal foglalkozni, hogy az egyes kliensprogramok felülete mennyiben változott idővel, vagy hogy melyik szolgáltató rendszerébe kellett online regisztrálni, s melyikbe nem.

1. Technológiai sajátosságok

1.1 Az első és egyik legfontosabb ilyen tényezőt az egyes szolgáltatások *szervereinek a fájl-megosztásban betöltött szerepe*, funkciója adja. Az első és második generációs programokat hagyományosan az ún. „centralizált” és „decentralizált modell” kifejezéssel szokás megkülönböztetni. Ahogy arra fentebb utaltunk: a *Napster* központi szervere nem tárolt adatokat, csupán a rendszerben részt vevő fogyasztók számítógépén elérhetővé tett tartalmakat indexálta, mely indexben lefolytatott keresés után rendelkezésre bocsátotta az adott tartalom elérési útvonalát. A *Grokster* modellje már decentralizált szerverekkel működött, vagyis a *Grokster* csak az egyes supernode-ok (a *Napster* központi szervereinek a szerepét átvevő, illetve tovább racionalizáló) elérési útvonalát tartalmazta, s a fogyasztó ezen supernode-okhoz kapcsolódva kereshetett az adatok között, illetve vált részesévé a fájlmeosztásnak.

A *BitTorrent* technológia esetén a trackerek szerepe csekély eltérést mutat a decentralizált modellhez képest. A supernode-okhoz hasonlóan a tracker is csupán az oda torrentfájlt

⁶⁸ Ez annál is inkább fontosnak tűnik, mivel a fájlcsere kiváló ismerője, Békés Gergely egy nemrég megjelent tanulmányában a jelen cikk szerzőitől eltérő véleményt megfogalmazva mindössze két generációról tett említést. Lásd: *Békés Gergely: Internetszolgáltatók a fájlcsere ellen? Infokommunikáció és Jog, 2009. 34. sz. október, 7. lábjegyzet, p. 199.* A kérdés tisztázása tehát a tudományos életen belül legalább annyira fontos feladat, mint a gyakorlatban.

feltöltő, valamint az azt megnyitó (és a letöltéssel automatikusan leecherré váló), majd a letöltés sikeressége után azokat továbbra is megosztó (seeder) fogyasztók elérési útvonalát tartalmazza. Újdonság viszont a korábbiakhoz képest, hogy a *BitTorrent* protokoll széles körű alkalmazása folytán egyes trackerek tartalmát egyszerre több közösségi oldal is feltérképezheti, szemben a korábbi generációkkal, ahol eredendően egy rendszer csak a saját hálózatán belül keringő adatokat láthatta.

Összefoglalva: *időben előrehaladva a szerverek egyre erőteljesebb „nyilvánosság felé való elmozdulása” figyelhető meg*, vagyis a szolgáltatást nyújtó központi szervertől a bárki által üzembe helyezhető, és bárki által feltérképezhető decentralizált trackerek irányába.

1.2. Ezzel szoros összefüggésben az is látható, hogy az újabb generációk *az egyes részfeladatokat egyre inkább megosztották*. A centralizált struktúrában a szolgáltató gyakorlatilag a fájlmegosztás egész menetét felügyelte, és a kliensprogramot is maga nyújtotta. A decentralizált struktúrában a konkrét tartalmak elérési útvonalának indexálása a szolgáltató helyett a *supernode* üzemben tartójának a felügyelete alá került, s ezzel automatikusan kétszereplőssé vált a rendszer (a kliensprogramot továbbra is a P2P-szolgáltató biztosította).

A *BitTorrent* protokoll elterjedése a torrenttechnológia kifejlődésével vehette kezdetét. A kliensprogram kifejlesztője teljesen különálló szereplőként lép be a megosztás folyamatába. A harmadik generációban, a fentiekkel összhangban, a közösségi oldal és a tracker alapvetően tükörképe a *Grokster* vagy a *KaZaA* működtetésénél tapasztaltaknak.

Összefoglalva: *időben előrehaladva a részfeladatok folyamatos megosztása figyelhető meg*, tovább bonyolítva a felelősségi kérdéseket. Racionálisan ez csak a közösségi oldal és a tracker üzemeltetőjét terhelő felelősség érdemi vizsgálatát jelenti. A *BitTorrent* protokollt és alkalmazást kifejlesztő, San Francisco-i székhelyű *BitTorrent Inc.* ugyanis sikerrel hivatkozhat az Egyesült Államok jogrendszerében széles körben alkalmazott „*staple article of commerce*”-tesztre,⁶⁹ amely alapján felelőssége kizárható.

1.3. Ugyancsak a részfeladatok megosztásának eredménye, hogy az indexáló oldalt és az egyes supernode-okat/trackereket fenntartó *szolgáltatók száma tömeges méreteket öltött*.⁷⁰ Ennek megfelelően rengeteg mutáció figyelhető meg. Ezek közül a legfontosabb annak kiemelése, hogy az indexáló oldalak között jelentős különbség tehető nyíltságukat illetően. Ismertek ún. „opennet” és „darknet” oldalak. Nevük kiválóan tükrözi, hogy az előbbiek esetében a torrentek keresése regisztráció nélkül is igénybe vehető, az utóbbiak viszont (általában meghívásos alapon működő) regisztrációtól teszik függővé az általuk kezelt torrentfájlok

⁶⁹ Lásd: *Mezei*: i. m. (2), p. 19.

⁷⁰ És akkor még nem is említettük a Direct Connect (DC) fájlcsereprogramot, amelynek keretében az ún. „hub” végezte a supernode-ok feladatát. Ilyen hubot gyakorlatilag bárki létrehozhatott. Ezzel összefüggésben lásd: *Mezei*: i. m. (2), p. 14–15.

felhasználását.⁷¹ Ehhez hasonlóan privát (kizárólag egy adott szolgáltató által felügyelt), illetve nyílt trackerek is ismertek. Ráadásul e két oldalt „mixelve” olyan variációk is létrejöttek, ahol a nyílt közösségi oldal privát trackerrel rendelkezett (mint a *The Pirate Bay*), vagy épp nyílt trackerek adatait indexálta (mint a *Mininova*).⁷²

Összefoglalva: a fájlcsereléssel kapcsolatos részfeladatok megosztásának egyes következményeként az indexáló oldalak és a kapcsolatok kiépítésére is szolgáló szerverek üzemben tartóinak száma rohamosan megnőtt. Ez egyéb társadalmi, közgazdasági vagy épp pszichológiai okokkal ugyancsak magyarázható, így például az új technológiák iránti fogékonyság szélesedése a fiatalok körében, az ezekhez a technológiákhoz való egyre szélesebb hozzáférés, a nagyhatalmú szórakoztatóiparral szembeni „lázadás”, sőt akár még exhibicionista okok is említhetők.

1.4. A harmadik generációnak az első kettőhöz képest megfigyelhető egyik jelentős – ha épp nem a legdominánsabb – változását a *torrenttechnológia megjelenése* adta. Míg az első két generációban az egyes tartalmak általában darabolás nélkül, egyben kerültek megosztásra (a hagyományos tömörítési technikákkal becsomagolt fájlok terjesztése persze nem volt kizárt), addig a torrenttechnológia darabolási eljárása segítségével a tartalmakat apróbb szeletekre bontva lehet elérni (a forrásfájl nagyságától függően általában 64 kB és 4 MB között mozog a szeletek mérete). Egyúttal az egyes tartalmak részei különböző számítógépekről egy időben, egymástól függetlenül – és a sáv szélességet is sokkal optimálisabban kihasználva – tölthetők le (illetve ezzel egy időben tölthetők fel). Végül ha az összes szelet letöltésre került, valamint a „haswellés” sem jelzett hibákat, az adatok rögtön (vagy csomagolt fájlok esetében egy kitömörítést követően) már elérhetővé is váltak. A korábbi generációknál e részekre bontás híján fennállt annak a veszélye, hogy a forrásszámítógép rendszerből való kilépése a teljes letöltés veszét okozza.

Összefoglalva: *időben előre haladva a tartalmak megosztásának technológiájában változás figyelhető meg*, amelynek eredménye egy gyorsabb és racionálisabb fájlcserelési módszer meghonosodása lett.

1.5. Végül a generációk evolúciójával összefüggésben ugyancsak kiemelkedő jelentőséggel bír *az internetes sáv szélesség folyamatos bővülése*. Ez ugyanis közvetlen hatást gyakorolt az egyes szolgáltatások keretében optimális sebesség mellett megosztható tartalmak méretére. Nem véletlen, hogy a *Napstert* (az évezredforduló tájékán) elsősorban még zenei fájlok fel- és letöltésére tervezték, illetve volt alkalmas. A *Grokster* vagy a *KaZaA* esetében (az új évezred első éveiben) már nagyobb biztonsággal lehetett nagyobb (akár száz MB) terjedelmű

⁷¹ Lásd: Mezei: i. m. (2), p. 16–17.

⁷² Darknet oldalak esetén gyakorlatilag fogalmilag kizárt egy nyílt tracker, hiszen a cél az adatok zárt és privát kezelése és megosztása.

adatokat is megosztani.⁷³ A *BitTorrent* protokoll kifejlesztésének idejére (évtizedünk elmúlt néhány évében) pedig a sávszélesség (kölsönhatásban a technológia nyújtotta előnyökkel) alkalmassá vált egy DVD- vagy BluRay-lemez rövid időn belül való letöltésére is.⁷⁴ Napjainkra pedig (az EURODOCSIS és ehhez hasonló szabványok megjelenése révén) a határ szinte csak „a csillagos ég”. Ebből viszont az is következik, hogy egyre nagyobb terjedelmű fájltypusok, illetve nagyobb terjedelmet igénylő műtípusok (filmek, szoftverek stb.) kerülnek megosztásra.

Összefoglalva: *a sávszélesség növekedése folytán egyre nagyobb terjedelmű fájlok (illetve egyre többféle mű) váltak egyre rövidebb idő alatt beszerezhetővé. Ez az érv pedig átvezet minket a jogi tényezők ismertetésére.*

2. Jogi kérdések

2.1. A sávszélesség által nyújtott előnyöket a jog nyelvére ugyancsak érdemes lefordítani. Idővel ugyanis a zenefájlok felül egyre nagyobb terjedelmű tartalmak, így például videoklipek, filmek, szoftverek váltak beszerezhetővé, persze nem elfelejtve, hogy kisebb terjedelmű adatok, mint e-könyvek, fényképek stb. természetesen továbbra is elérhetők. E tartalmak a szerzői művek, illetve a szomszédos jogi teljesítmények különféle típusait jelölik, ennek minden következményével. Ez utóbbi legfontosabb velejárója, hogy a különféle műtípusokhoz különböző szerzők/jogosultak társulnak, akiknek az őket a mindenkor hatályos nemzeti szerzői jogi törvények alapján megillető jogosultságait sértheti a fájlcsereelő szolgáltatások alkalmazása. E téren nincs különösebb jelentősége annak, hogy a copyrightrendszer a kontinentális jogrendszerekben szomszédos jogi jogosultaknak tekintett alkotókat is „szerzői joggal” honorálja. E szempontból a lényeg az adja, hogy egészen pontosan mely jogokat ismerik el a törvények, s melyeket nem.

A gyakorlat oldaláról nézve persze elmondható, hogy valójában érdemi eltérés nem figyelhető meg a különféle szerzők és egyéb jogosultak vonatkozásában. Az Európai Unió területén a fájlcsereelő által sértett/sérthető releváns jogosultságok köre alapvetően megegyezik, s bár ezzel szemben az Egyesült Államok nem ismeri a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel kategóriáját, valójában a felelősségre vonásnak a tengerentúlon sincsenek különösebb akadályai (a nyilvános előadás, eseti jelleggel a többszörözés jogára hivatkozva).

⁷³ Elvileg és gyakorlatilag is lehetséges volt egy AVI formátumú (nagyjából 700 MB terjedelmű) film letöltése, de különféle hálózati problémák, a feltöltő rendszerből való kilépése, és néhány ehhez hasonló ok könnyedén meghiúsíthatta a letöltés befejezését.

⁷⁴ Az IFPI jelentése szerint a széles sávú internetes hozzáférést (ADSL) biztosító előfizetések száma 2006-ban 350 millió volt, ami 23%-os növekedést mutatott az egy évvel korábbiakhoz képest. Lásd: IFPI Digital Music Report 2008 – Revolution, Innovation, Responsibility (www.ifpi.org/content/library/DMR2008.pdf), p. 5. Ehhez hasonló ütemű fejlődés esetén 2008-ban e szám a félmilliárdot is könnyen elérhette, napjainkra pedig minden bizonnyal meg is haladta azt. (Már elérhető az IFPI Digital Music Report 2010 is; <http://www.ifpi.org/content/selection-resources/dmb2010.html> – a szerk.).

Összefoglalva: *időben előre haladva* – a technológiai fejlődéssel szerves kölcsönhatásban – a szerzők és a szomszédos jogi jogosultak egyre szélesebb köre vált a jogellenes fájlcsereálás áldozatává, s egyre több vagyoni jogosultság vált érintetté e felhasználások során.

2.2. Másodsorban érdemes hangsúlyozni, hogy a szerzői jogi normák folyamatos fejlesztését részben a digitális technológiák, különösen a jogellenes fájlcsereálás által generált feszültségek indokolták. Ennek fényében érdemes jelezni, hogy egyre több eszköz áll a jogosultak rendelkezésére a jogsértőkkel szembeni küzdelem terén.

1999, amikor a Napster épp csak elkezdte bontakoztatni szárnyait, és 2010 között, amikor a fájlcsereálás gyakorlatilag követhetlenné vált, több kiemelkedő szabály került kialakításra. Az Európai Unió területén ez az elektronikus kereskedelmi, az információs társadalmi⁷⁵ és a jogérvényesítési irányelvvel függ össze, amelynek következtében a jogosultak jelenleg szélesebb vagyoni jogosultságokkal rendelkeznek, illetve ugyancsak szélesebb körben alkalmazhatnak bíróságon kívüli (melyek közül kiemelkedik az „értesítési és eltávolítási eljárás”) és bírósági eljáráson belüli intézkedéseket.

Az Egyesült Államokban ilyen mérvű változás nem volt megfigyelhető az említett időszakban. Ennek oka azonban semmiféle elmaradottságra nem utal, hanem ennél egyszerűbb. Egyrészt az értesítési és eltávolítási eljárást tartalmazó szerzői jogi passzus már 1998-ban hatályba lépett. Másrészt az Egyesült Államokban gyakran alkalmazott – és a fentiekben már bemutatott – közvetett felelősségi tételre hivatkozva hatékonyan fel lehetett lépni a szerzői jogi jogsértések elkövetéséhez segítséget nyújtó, illetve abban közreműködő szolgáltatókkal szemben.⁷⁶

Összefoglalva: *időben előre haladva a szerzői/szomszédos jogi jogosultak számára rendelkezésre álló eszköztár szélesítése figyelhető meg az európai uniós tagállamokban*, mely elsősorban a technológiai fejlődésre adott nemzetközi és nemzeti jogalkotási reakcióknak tudható be.

IV. ÚJ GENERÁCIÓ A LÁTHATÁRON?

Amennyiben elfogadjuk azt a nehezen tagadható tényt, hogy a fájlcsereálás második és harmadik generációjának kialakulása egy (vagy több) híres perhez, illetve a szolgáltatók ott elkönyvelt vereségéhez köthető, automatikusan fel kell tennünk a kérdést, hogy vajon a *The Pirate Bay*, a *Mininova* és az *IsoHunt* elmarasztalása ezúttal is ilyen következményekkel fog-

⁷⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról (a továbbiakban: Infococ-irányelv).

⁷⁶ Az Európai Unió tulajdonképpen rengeteget merített az Egyesült Államok nemzeti jogszabályaiból az uniós irányelvek megalkotása során.

e járni. Azt érdemes megemlíteni, hogy a *Napster*-ítélet a szolgáltatás megszüntetését rendelte el, így a decentralizált szolgáltatások az üres térbe léphettek be. Ehhez hasonlóan a *Grokster* is beszüntette működését az USA Legfelsőbb Bíróságának ítéletét követően. Ezzel szemben például a *KaZaA* máig elérhető az Egyesült Államokban, illetve – és legfőképp – a *The Pirate Bay*, a *Mininova* és az *IsoHunt* ugyancsak működik. Ez azt jelenti, hogy – legalábbis a jelenlegi helyzetet nézve – nem feltétlenül kellene új módszereknek színre lépniük ahhoz, hogy a fájlcsere továbbra is működjön.⁷⁷

Ennek ellenére látható, hogy a jogvédett tartalmakhoz egyre újabb módokon (és egyre szélesebb körben) lehet hozzáférni. Az alábbiakban a P2P-alapú fájlcsere két újabb módozatát tekintjük át, a végén összegezve, hogy ezek vajon újabb generációt jelentenek-e, vagy sem.

1. A tracker nélküli BitTorrent technológia

1.1. Technológiai észrevételek

2009 novemberében a *The Pirate Bay* saját blogján ismertette a közönséggel legújabb fejlesztéseit.⁷⁸ Ennek leglényegesebb eleme, hogy megszüntették a trackerszolgáltatást, amit felváltott a DHT és a PEX. Eltűntek a torrentfájlok is, helyettük mágneslinkek (*magnet link*) segítik a letöltést.

A DHT (*Distributed Hash Table*) nem új keletű találmány, hiszen 2005 nyara óta használatban van, viszont csak mostanra ért el a fejlesztés és a gyakorlati felhasználás olyan szakaszába, amelyről már érdemes részleteiben is beszélni. Ennek lényege, hogy a második generációhoz hasonlóan a torrenteket decentralizálja, így azok egy esetleges trackerleállást követően is elérhetőek, hiszen a peerek mint csomópontok (*node*), tovább élnek, és rajtuk keresztül megtalálhatóak a torrentek.⁷⁹ Lényeges, hogy – mivel decentralizált a technológia – nincs központi szerver, a peerek ezen hálózata ad hoc szerveződik, és csak a torrentekről küld információt a felhasználóknak. Ezek tartalma, de még neve sem derül ki az adathalmazból, így nehezebbé téve leállításukat.⁸⁰

A PEX (*Peer Exchange*)⁸¹ segítségével még a DHT-nál is több új peerhez lehet csatlakozni, ugyanis ez kizárólag az IP-címek között folytat le keresést. Megnézi, hogy a felhasználó kikhez csatlakozik a fájlcsere során, majd azt, hogy ezek a személyek kikkel állnak kap-

⁷⁷ Arról már nem is beszélve, hogy az említett perekben elítélt szolgáltatók bár kétségtelenül a legdominánsabbak közé voltak sorolhatók, de csak a jéghegy csúcsát jelentették, mivel rajtuk kívül százezrekre érhetőek el egyéb szolgáltatók.

⁷⁸ <http://thepiratebay.org/blog/175>.

⁷⁹ <http://torrentfreak.com/bittorrent-jargon/>.

⁸⁰ <http://torrentfreak.com/common-bittorrent-dht-myths-091024/>.

⁸¹ Illetve ahogy az *uTorrent* kliens magyar nyelvű változatában olvasható: „peer kicserélés”.

csolatban.⁸² Mindezek segítségével tehát a második, harmadik és még távolabbi szintekről szerez olyan peereket, akik szintén rendelkeznek az adott torrentfájllal, így újabb letöltési pontot találva.

A mágneslinkek lényege az indexáló oldalak tehermentesítése. Főszabály szerint az oldalról letöltött torrentfájl a kliens „*hasheli*”, ellenőrizve annak tartalmát (hogy milyen fájlokra hivatkozik, mit tartalmaz). Ennek segítségével találja meg a torrentben hivatkozott trackerhez (vagy DHT-hez) kapcsolódó más peereket, akiktől indítható a letöltés. Ezzel szemben a mágneslink esetén az oldalról már csak magát a hash-fájl lehet letölteni, és a kliens rögtön a peerek adatai után kutathat. Tőlük először letölti a torrentfájl, majd a jól ismert technológia révén magát a kívánt tartalmat. Ezen a ponton érdemes megjegyezni, hogy a *BitTorrent* technológiához továbbra is szükséges a torrentfájlok megléte (mivel az abban lévő adatok nélkül a letöltés el sem indul), pusztán mágneslinkekkel letöltés nem kezdeményezhető.⁸³

A torrentfájlok ilyen szintű decentralizációja tehát kétségekívül legalább két előnnyel bír a fájlmegosztók oldalán. A DHT és a PEX alkalmazása révén nincs szükség trackerek igénybevételére, így azok leállása nem fenyegeti veszéllyel a hálózatot. A mágneslinkek alkalmazásával pedig nincs többé szükség egyetlen olyan oldalra, amely tárolja és terjeszti a torrentfájlokat. A mágneslinkek relatív hátránya, hogy az első néhány felhasználó megtalálása az eddigi „irányított keresés” helyett valamivel nehezebbé válik, mivel lényegesen több peer számítógépet kell „végigkutatni” a keresett hash-sel rendelkező torrentfájl és a keresett tartalom után. Amint azonban meglesz az első forrás (akár seed, akár leech), rajta keresztül az adott tartalommal rendelkező további fogyasztók keresése és a letöltés sebessége jelentősen felgyorsul.

Mindezek fényében az is világosan látható, hogy a fentiekben megjelölt technológiai generációalkotó tényezők közül kizárólag a szerver tekintetében figyelhető meg érdemi változás: a szolgáltató által üzemben tartott szerverek ugyanis egészében felszámolásra kerültek. Ezen felül azonban a részfeladatok felosztása, a bevont szolgáltatók száma, az alkalmazott protokoll, s végül a sávszélesség hasznosításával kapcsolatban sem fedezhetők fel olyan újítások, amelyek a harmadik generációhoz képest lényeges eltérést mutatnának.

Nem véletlen, hogy azt is csak az idő fogja eldönteni, hogy ez a bizonyos értelemben visszalépés (hiszen ezáltal a szolgáltatás szinte egészében kikerül az eddigi üzemeltetők felügyelete/rálátása alól, de továbbra is hozzákapcsolja nevüket és esetleg felelősségüket) mennyire lesz sikeres. A legnagyobb kérdőjelet a darknet rendszerek egyre inkább növekvő népszerűsége adja, nekik ugyanis pont a privát trackerek fenntartása az érdekük abból a célból, hogy megőrizték a nyilvánosságtól elzárt, saját világukat.

⁸² <http://torrentfreak.com/bittorrents-future-dht-pex-and-magnet-links-explained-091120/>.

⁸³ <http://torrentfreak.com/bittorrents-future-dht-pex-and-magnet-links-explained-091120/>.

1.2. Jogi észrevételek

Az előbbi technológiai sajátosságokon felül azt is meg kell nézni, hogy vajon e változtatások mennyiben képesek érdemben megváltoztatni a torrentalapú fájlmegosztás céljára szolgáló programok üzemben tartóinak felelősségét. Mindezt a korábban elemzett három híres torrentper rációjának a fényében érdemes megtenni.

a) Az Egyesült Államok szerzői jogában, ahogy erre már többször is utalás történt, a közvetett szerzői jogi jogsértés tétele folytán elvileg minden olyan szolgáltató felelősségre vonható, aki elősegíti a fogyasztók közvetlen szerzői jogi jogsértéseinek elkövetését, illetve abban materiálisan közreműködik. Mindezt összevetve a tracker nélküli torrentezés lényegével a tanulmány szerzői úgy látják, hogy az üzemben tartó felelőssége továbbra is megállapítható lenne. Mert bár semmi nem garantálja, hogy az üzemben tartó (illetve annak adminisztrátorai) szöveges instrukciókban segítenék a fogyasztókat a le- és feltöltések során, azonban az alkalmazott üzleti modell (fizetős hirdetések elhelyezése révén haszonszerzés a fájlcsereléssel összefüggésben), illetve a torrentfájlok (bár tracker nélküli) indexálása továbbra is olyan algoritmusok mentén történik, amelynek felügyeletére az üzemben tartó képes.

Az Európai Unió területéről hozható példák közül a *The Pirate Bay*-ítélet indokolásából említést érdemel, hogy az eljáró svéd bíróság azért vetette el a védelem egyszerű továbbításra alapozott érvelését, mert a *The Pirate Bay* trackerei konkrét tárolási tevékenységet végeztek, s ezért az tárhelyszolgáltatónak minősült. A trackerek kiiktatásával ez egészében irreleváns körülménnyé vált.

Ezen a ponton válnak azonban relevánssá az egyes nemzeti elektronikus kereskedelmi törvények. Mivel az elektronikus kereskedelmi irányelv eredendően csak az egyszerű továbbítást (*mere conduit*), a gyorsítótárolóban való rögzítést (*caching*) és a tárhelyszolgáltatást (*hosting*) rendezte, ezért a keresőszolgáltatásról (*browsing*, illetve az uniós terminológiában *location tool service*) vagy a linkelésről (*linking*) nem volt kötelező az egyes nemzeti jogalkotóknak szabályokat alkotni.

Ennek megfelelően például a *német* elektronikus kereskedelmi törvény semmilyen lényegi eltérést nem mutat az uniós jogforráshoz képest.⁸⁴ A releváns *magyar* jogszabály ezzel

⁸⁴ Igaz ez az uniós elektronikus kereskedelmi szabályozás megszületését megelőzően kidolgozott ún. TDG-re [Gesetz über die Nutzung von Telediensten vom 28. Juli 1997 (BGBl I S. 1870)], valamint a 2007-ben elfogadott TMG-re [Telemediengesetz vom 26. Februar 2007 (BGBl I S. 179), geändert durch Artikel 2 des Gesetzes vom 25. Dezember 2008 (BGBl I S. 3083)] is. Érdemes megjegyezni, hogy mivel a TDG még az uniós norma elfogadását megelőzően született, kvázi annak mintájául is szolgált, ezért a hasonlóság nem véletlen.

ellentétben konkrétan rendelkezik a keresőszolgáltatásról.⁸⁵ Az osztrák jogalkotó mindezen felül még a linkelést is rendezte törvényi úton.⁸⁶

A svéd elektronikus kereskedelmi törvény e tekintetben a német mintát követi, s nem tesz említést a keresőszolgáltatásról vagy a linkelésről.⁸⁷ A holland jogalkotó ezzel teljesen azonos tartalommal, habár a polgári törvénykönyv részeként, rögzítette a fenti három közvetítőszolgáltatás felelősségének kizárási lehetőségét.⁸⁸

Mindez azt jelenti, hogy a *The Pirate Bay*- és a *Mininova*-pert eredendően elbíráló országok jogában – egyéb bizonyítható jogsértések híján – a mágneslinkek indexálásában ki-merülő közvetítőszolgáltatás jelenleg nem támadható elektronikus kereskedelmi szabályokra hagyatkozva. Ez hangsúlyozottan nem igaz olyan országokra mint Magyarország vagy Ausztria. Ez már viszont átkalauzol minket a nemzetközi magánjog rögzös területére, olyan kérdéseket feszegetve, hogy mely országból lenne érdemes a szolgáltatást nyújtani (egy nem túlzottan bonyolult kutatómunka segítségével természetesen könnyedén kideríthető, hogy mely országok joga alapján lenne nehéz a mágneslinkek alkalmazása). A jelen tanulmány viszont erre már nem kíván érdemben kitérni.

2. Internetes fájlcserező televíziózás (P2PTV)

2.1. Technológiai észrevételek

Az interneten keresztül történő televíziózás nem új keletű dolog, sőt a televíziós műsorok fájlcserező rendszerek keretében történő megosztása sem (hiszen egy egyszerű rögzítést követően bármely torrentoldalra fel lehetett tölteni a tartalmakat, későbbi, azonban nem szimultán megtekintést lehetővé téve). Rohamos elterjedése leginkább a sávszélesség növekedésével hozható összefüggésbe. Elsődleges – de nem kizárólagos – felhasználási területe a különböző sportcsatornák műsorának terjesztése: a felhasználók kedvenc csapatuk mérkőzéseit követhetik akár tízezer kilométer távolságból is.

Két, egymástól jól elkülönülő változat között tehető különbség. Az egyik a *streamingalapú televíziózás*.⁸⁹ Ennek lényege, hogy a felhasználó saját számítógépéről egy webszerver segít-

⁸⁵ 2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről, 11. §.

⁸⁶ ECG [Regelung bestimmter rechtlicher Aspekte des elektronischen Geschäfts- und Rechtsverkehrs und Änderung des Signaturgesetzes sowie der Zivilprozessordnung, BGBl I Nr. 152/2001. S. 1977. (01.01.2002)], 14. § a keresőszolgáltatással, illetve 17. § a linkeléssel kapcsolatban.

⁸⁷ A törvény kizárólag a „közvetítői alapszolgáltatásokat” rendezi. Lásd: Lag (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster, 16–18. §§ (<http://www.notisum.se/rnp/SLS/LAG/20020562.HTM>).

⁸⁸ Burgerlijk Wetboek, Boek 6, Artikel 196c. A szakasz elérhető az alábbi hivatkozáson: http://wetten.overheid.nl/BWBR0005289/Boek6/Titel3/Afdeling4A/Artikel196c/geldigheidsdatum_03-02-201.

⁸⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Streaming_media.

ségével egy központi streamingszerverre küldi a kívánt műsort, amit a webszerveren futtatott keresés után a streamingszerverről bárki megtekinthet.⁹⁰ A technológia előnye az, hogy a tartalom állandó minőségben nézhető, s az csupán a közvetítő sávszélességétől függ. A lejátszás (és a feltöltés is) általában *flash*-alapon működik, böngésző segítségével. Az egyik legnépszerűbb ilyen szolgáltatás a *Justin.tv*, amely nagyjából ugyanazon az elven működik, mint a *YouTube*. A felhasználók csatornákat (*channel*) hozhatnak létre, amelyeken keresztül közvetítenek. Amíg viszont a *YouTube* esetén egy előre feltöltött, állandó tartalom tekinthető meg, a *Justin.tv* segítségével élő műsorok közvetíthetők.⁹¹

A másik, egyre jelentősebb terület a *BitTorrent alapú televíziózás*. Ez a verzió a videók streamelését a *BitTorrent* technológiával vegyíti, vagyis miközben valaki egy műsort néz (letölt), szimultán vissza is osztja azt (feltölt), lehetővé téve így másoknak is az adott műsor megtekintését. Ebben az esetben a videó minősége alapvetően attól függ, hogy hányan nézik a „műsort”: minél többen töltik le (és osztják meg egy időben), annál jobb lesz annak minősége.

Általánosságban elmondható, hogy a technológiai sajátosságok miatt szükségzerű az eredeti műsorhoz képest bizonyos (akár pár perc) késéssel számolni, de az átlagos sávszélesség növekedésével ez is egyre rövidebb lesz. Az architektúra megegyezik a harmadik generációs fájlcsere működésével, annak mintegy valós idejű változatát jelenti: amikor a felhasználó szeretné egy bizonyos csatorna műsorát nézni, megnyitja a kliensprogramot (ilyen például a *SopCast*,⁹² vagy a *StreamTorrent*⁹³), amely csatlakozik egy szerverhez (kvázitracker), ahol azon peerek adatai találhatóak meg, akik az adott csatornát közvetítik. A hozzájuk történő csatlakozást követően a műsor megtekinthető. A tracker pedig elmenti a felhasználó adatait, hogy ezután hozzá is tudjanak csatlakozni más letöltők. Érdekesség, hogy pont az alkalmazott technológia folytán elképzelhető, hogy a fent említett DHT segítségével tracker nélkül működjön a hálózat. Erre példa a *StreamTorrent* működése, míg a *SopCast* alkalmaz trackert.⁹⁴

Mindezek fényében világosan látható, hogy a két verzió lényeges különbségeket rejt magában. Nem technológiai, hanem „piaci” kérdés, hogy míg a streamelt videók általában állandó jelleggel elérhetők, addig a *P2PTV* általában csak bizonyos, nagyobb érdeklődéssel várt és követett események idején „sugároz”. Ennek oka nagyon egyszerű: ekkor biztosított az olyan szintű nézőszám, amely révén élvezhető minőségben továbbítható a műsor.

⁹⁰ <http://computer.howstuffworks.com/streaming-video-and-audio3.htm>.

⁹¹ <http://www.justin.tv/>.

⁹² <http://www.sopcast.com/>.

⁹³ A *StreamTorrent* alkalmazást különböző weblapokról lehet letölteni.

⁹⁴ A tanulmány szerzőinek egyelőre nincs arról biztosra vehető adata, hogy a fenti szolgáltatások, leginkább a *StreamTorrent*, alkalmazná-e a PEX-et.

Technológiai és generációs értelemben a *streaming alapú fájlcserélő televíziózás* alapvetően az első generációs rendszerekre emlékeztet. Kétféle központi szervert alkalmaz: a streamingszerver a fogyasztók által feltöltött tartalmakat tárolja, a webszerver segítségével pedig a keresés és a hozzáférés megteremtése történik. Ennyiben tehát felelősségteni értelemben „negatív irányba” még túl is helyezkedik a „hagyományos” első generáción. Épp a szolgáltatás központosított jellege folytán a részfeladatok nincsenek megosztva, ezért a résztvevők típusainak a száma sem magas: csupán az üzemben tartó és a fájlcserélők ismeretek. Ezzel párhuzamosan a sávszélesség is statikus, a szolgáltató által nyújtott sebesség állandó jellegű. Egyedüli – bár nem szignifikáns – eltérést a konkrétan alkalmazott technológia jelenti, mivel ebben az esetben *flash-alapú* mozgóképről beszélhetünk.

Érdekes, hogy a *BitTorrent alapú televíziózás* sem rendelkezik kirívóan egyedi technológiai sajátosságokkal. Működését tekintve a harmadik generációs szolgáltatásokra emlékeztet, ugyanis a trackerként funkcionáló szerverek a hozzáférés megteremtésében segídenek, s ez világosan jelzi a részfeladatok közötti megosztást, s a szolgáltatásban szerepet vállalók számának növekedését is. Az alkalmazott technológia változatlanul torrentalapú. Amiben azonban fontos, messze mutató változás figyelhető meg, az a sávszélesség további optimalizálása. Mivel itt szimultán (illetve csak minimális, a technikai eszközöknek betudható időeltéréssel történő) továbbközvetítés figyelhető meg, a sávszélességgel kimondottan racionálisan lehet gazdálkodni a nagy terjedelmű műsorokhoz való hozzáférés során (feltéve, hogy sok a fogyasztó). Összhangban továbbá a *BitTorrent* nyújtotta előnyökkel, a DHT alkalmazása révén kiküszöbölhető a trackerok alkalmazása is.⁹⁵

Mindezek fényében a szerzők megítélése szerint a *P2P-televíziózás* egyike sem testesít meg gyökeresen új, eredeti technológiát, habár a *BitTorrent* technológia alkalmazása mutat olyan egyediségeket, amelyeknek gyakorlati jelentősége lehet a generációs tipizálás kapcsán.

2.2. Jogi észrevételek

a) Fontos hangsúlyozni, hogy egyes *P2PTV*-szolgáltatások nem kizárólag olyan csatornához engednek hozzáférést, amelyekre nézve engedéllyel nem rendelkeznek, hanem olyanokhoz is, amelyek továbbközvetítésére jogosultak, illetve olyanokhoz, ahol a sugárzott tartalom nem jogosult szerzői jogi védelemre. Ez utóbbiakkal nem kívánunk foglalkozni, kizárólag az egyes (a mindennapokban leginkább ázsiai és észak-amerikai) csatornák engedély nélküli továbbközvetítésére térünk ki. Bár mindeddig érdemi hírt arról nem hallottunk, hogy a *P2PTV* -
seket tesznek a jogosultak – főleg a fizetős csatornák.⁹⁶ Jogi szempontból az alábbi körül-

⁹⁵ A tanulmány szerzői egyelőre nincsenek olyan meggyőző bizonyíték birtokában, hogy a *BitTorrent* alapú *P2PTV*-alkalmazásokban van-e lehetőség a legújabb PEX technológia használatára.

⁹⁶ <http://en.wikipedia.org/wiki/P2PTV>.

mények miatt tűnhet vitásnak a felhasználás a kontinentális Európában, illetve az Egyesült Államokban.

Automatikusan látható, hogy a P2PTV-alkalmazások szoros kapcsolatban állnak a televíziószervezetek tevékenységével. E jogosult kör számára a legáltalánosabb nemzetközi szerzői jogi védelmet a Római Egyezmény biztosítja. Általánosságban az európai országok, valamint az Egyesült Államok között megfigyelhető egy lényeges eltérés. Hazánkhoz hasonlóan majdnem valamennyi európai uniós tagállam aláírta és ratifikálta ezt az egyezményt, azonban az Egyesült Államok napjainkig nem vált ennek részesévé, amit üzleti, és egyéb szerzői jogi megfontolások motiválnak. Ezzel összefüggésben a legfontosabb körülmény az, hogy míg az európai kontinensen a televíziószervezetek szomszédos jogi védelemben részesülnek a műsorsugárzás megszervezésében megnyilvánuló teljesítményükért,⁹⁷ addig az Egyesült Államok egészében szerzői jogokat biztosít a televíziószervezeteknek. Ennek megfelelően a részükre biztosított vagyoni jogosultságok eltérően alakulnak.

Arról sem szabad megfeledkezni, hogy amennyiben a televíziószervezetek szerzői jogilag védett alkotásokat sugároznak vagy közvetítenek a nyilvánosság felé, akkor ezek felhasználása esetén az adott művek szerzői jogosultjainak az érdekei is sérelmet szenvednek. Mindezek fényében, valamint a fenti technológiai elhatárolással összhangban jogi szempontból is ketté kell bontanunk a P2PTV elemzését.

b) A magyar szabályozás értelmében (összhangban az európai uniós előírásokkal) a *streamingalapú szolgáltatások* esetén a sugárzott műsornak a streamingszerverekre való feltöltése a *televíziószervezetek rögzítéséhez*, illetve amennyiben a rögzített műsor egyéb, szerzői jogilag védett alkotásokat is tartalmaz, akkor *e művek szerzői jogosultjának a többszörözéshez fűződő jogát sérti*.⁹⁸ E jogsértés(eke)t a szerver üzemből tartója követi el, mivel a szerveren való tárolás az ő hatókörébe tartozik.

Az ily módon rögzített tartalmaknak a fogyasztók általi streamingelése ütközést mutat a televíziószervezeteknek és az egyéb szerzői művek jogosultjainak egyaránt biztosított *nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel* kizárólagos jogával.⁹⁹ A P2PTV-szolgáltató felelőssége, aki mindezt lehetővé teszi, egyértelműen megalapozott ezzel kapcsolatban.

Ezzel ellentétben az Egyesült Államok copyrightrendszerében a televíziószervezetek az „általános” (hagyományos) vagyoni jogokkal rendelkeznek.¹⁰⁰ Egészen pontosan a

⁹⁷ Gyertyánfy Péter (szerk.): A szerzői jogi törvény magyarázata, CompLex Kiadó, Budapest, 2006, p. 414.

⁹⁸ Infosoc-irányelv, 2. cikk a) és e) pont; Sztj. 18. § és 80. § (1) bekezdés b) pont.

⁹⁹ Infosoc-irányelv, 3. cikk (1) bekezdés, illetve 3. cikk (2) bekezdés d) pont; Sztj. 26. § (8) bekezdés és 80. § (1) bekezdés d) pont.

¹⁰⁰ USCA §106.

streamingszervereken való rögzítés a *többszörözés*, az érintett tartalmak fogyasztók általi streamingelésének lehetővé tétele pedig a nyilvános előadás jogába ütközik.¹⁰¹

c) A *BitTorrent* alapú szolgáltatásoknál nem kerül sor a műsorok (és egyéb szerzői művek) szervereken való *tartós tárolására*, s ezért nagy valószínűség szerint sem a televíziószervezetek, sem a szerzői jogosultak rögzítéshez/többszörözéshez fűződő joga nem sérül. Gyakorlati kérdést jelent, hogy a *P2PTV*-szolgáltató szerverein egyáltalán sor kerül-e bármilyen időtartamú rögzítésre. Amennyiben igen, a szolgáltató még akkor is hivatkozhat az *időleges többszörözés* szabad felhasználási lehetőségére, amennyiben valamennyi szükséges törvényi feltétel megvalósul.¹⁰² E feltételek bármelyikének a hiányában a rövid idejű, memóriában történő tárolás is jogsértést eredményez.

A fogyasztók általi megtekintéssel összefüggésben a streamingalapú szolgáltatásoknál elhangzottak logikusan irányadók, vagyis rögzítés/többszörözés híján is felelősségre vonhatók a szolgáltatók az Európai Unióban a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel, valamint az Egyesült Államokban a nyilvános előadás jogának megsértése miatt.

d) Ugyan a jelen tanulmány elsősorban a *P2PTV*-szolgáltatók felelősségével kíván foglalkozni, azonban érdekes kérdésként merül fel, hogy a *feltöltő személy* elköveti-e a televíziószervezeteknek és a szerzői jogosultaknak egyaránt biztosított, *nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel*. A kérdés megválaszolása a tanulmány szerzői szerint a két alapvető technológia fényében ismét elhatárolandó.

A *streamingalapú technológia* működése során a megosztott műsor (illetve egyéb művek) rögzítése a szolgáltató felügyelete alatt zajlik, illetve a védett tartalmakat a nyilvánosságot képező fogyasztók irányába ugyancsak a szerver felügyelő szolgáltató teszi hozzáférhetővé, ezért e cselekményekért az európai uniós országok szerzői joga alapján az üzemben tartót terhelheti a felelősség. A nyilvánossághoz közvetítés vagy hozzáférhetővé tétel jogainak megsértése a fogyasztó által azért sem lehetséges, mert egy konkrét szerverre való feltöltés esetén nem állapítható meg a tényleges nyilvánossághoz juttatás.¹⁰³ Végző soron a feltöltő

¹⁰¹ Érdemes legalább lábjegyzetben kiemelni, hogy a magyar nyelvben egyaránt nyilvános előadásként is fordítható „public performance” és „public display” fogalmak elhatárolása miként történik az Egyesült Államokban. A rendszerező elvet az jelenti, hogy az eredeti mű vagy az arról készült másolat kerül-e nyilvános előadásra. Az USCA értelmező rendelkezései az alábbiak: „To ‘perform’ a work means to recite, render, play, dance, or act it, either directly or by means of any device or process or, in the case of a motion picture or other audiovisual work, to show its images in any sequence or to make the sounds accompanying it audible.” Illetve: „To ‘display’ a work means to show a copy of it, either directly or by means of a film, slide, television image, or any other device or process or, in the case of a motion picture or other audiovisual work, to show individual images nonsequentially.” Ezeket lásd: USCA §101.

¹⁰² Infosoc-irányelv, 5. cikk (1) bekezdés; Sztj. 35. § (6) bekezdés.

¹⁰³ Nyilvánosság alatt „nagy számú” embercsoportot kell érteni. A nyilvánosságot mindig a konkrét eset vonatkozásában kell megítélni, ahol központi tényező a résztvevők száma, a közöttük fennálló kapcsolat jellege és a hozzáférhetővé tétel célja. Így például a konkrétan behatárolt, és személyesen vagy szervezeti értelemben egymáshoz kötődő emberek csoportja nem eredményez nyilvánosságot. A szerzői jogok védelme érdekében e körülményeket mindig szűken kell értelmezni.

személyek a nyilvánosság számára való hozzáférhetővé tételt csupán közvetett módon segítik, amelyet azonban a jelenlegi szerzői jogi normáink nem szankcionálnak. A pusztán lehívásban megnyilvánuló felhasználás pedig anyagi formában való rögzítés vagy további hozzáférhető tétel híján nem jogellenes.

A *BitTorrent* alapú technológiánál a képlet sokkal világosabb. Mivel itt a fogyasztók (a *P2P*-rendszer keretében) egymás között, a hagyományos harmadik generációs módon osztják meg a tartalmakat, ezért a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel jogát világosan megsértik.

Az Egyesült Államokban ettől ugyancsak eltérően a *streaming* alapú *P2PTV* használatkor a tartalmakat feltöltő személyek, a *BitTorrent* alapú *P2PTV* esetén pedig valamennyi résztvevő megvalósítja a nyilvános előadás fogalmi feltételeit a műsorok lejátszása révén. Az előbbi technológiánál a pusztán adatokat lehívó fogyasztó felelőssége viszont, mivel nem valósít meg többszörözést, és egyéb vagyoni jogokat sem sért, az európai mintához hasonlóan kizárt.

3. Összegzés

A tanulmány szerzőinek az a határozott meglátása, hogy a generációalkotás tekintetében nem „folyamatábrában” kell gondolkodni, vagyis nem kizárólag akkor beszélhetünk új generációról, amennyiben valamennyi tipizáló körülmény tekintetében valami újdonság figyelhető meg. Nem is valószínű, hogy ez a technológia folyamatos fejlődése ellenére reális elvárás lenne. Kizárólag egy példaként: a torrenttechnológia olyan szinten racionálisnak tűnik jelenleg, hogy egyéb, ennél lényegesen előnyösebb módszer kifejlesztése nélkül a legtöbb új szolgáltatás ennek alkalmazására fog tartósan berendezkedni.

Sokkal inkább tűnik indokoltnak kijelenteni, hogy új generáció akkor tűnik fel a láthatáron, amennyiben *egy olyan, szignifikánsan új technológiai irányvonal jelenik meg, amely egyben a jogalkalmazók vagy a jogalkotó elé is új jogi kihívásokat támaszt* (akár a fennálló jogi rendben az alkalmazható jogi eszközök súlyponti eltolódása folytán, akár új jogalkotás iránti igény megjelenésével).

A III. fejezetben elhangzott generációs tényezőket a IV. fejezetben felvázolt fejtegetésekkel egybeillesztve az alábbi táblázatban tekinthetjük át még egyszer, látványosan egyszerűsített szóhasználattal a vizsgált szolgáltatások üzemeltetőivel kapcsolatos észrevételeket.

Technológia	Tracker nélküli BitTorrent	Internetes fájlcsereelő televíziózás	
		Streaming	P2PTV
Szerver kérdése	Újdonság: a szerverek kiiktatása (és torrentfájlok helyett mágneslinkek használata)	„Visszalépés” (1. generációs jelleg)	A DHT alkalmazása esetén van változás, egyébként nincs érdemi változás (3. generációs jelleg)
Részfeladatok megosztása	Nincs érdemi változás (3. generációs jelleg)	„Visszalépés” (1. generációs jelleg)	Nincs érdemi változás (3. generációs jelleg)
Bevont szolgáltatók száma	Nincs érdemi változás (3. generációs jelleg)	„Visszalépés” (1. generációs jelleg)	Nincs érdemi változás (3. generációs jelleg)
Alkalmazott protokoll	Nincs érdemi változás (3. generációs jelleg)	Flashalapú megosztás	Nincs érdemi változás (3. generációs jelleg)
Sávszélesség hasznosítása	Nincs érdemi változás (3. generációs jelleg)	„Visszalépés” (1. generációs jelleg)	Érdemi előrelépés a hatékonyság terén
Érintett műtípus	Nincs érdemi változás (3. generációs jelleg)	Újdonság: televíziós műsorfolyamok	Újdonság: televíziós műsorfolyamok
Alkalmazható jogi eszköz-tár a P2PTV üzemeltetőjével szemben	Egyesült Államok: közvetett felelősség; Európai Unió: keresőszolgáltatás, ennek szabályozása híján jelenleg nincs felelősségre vonás	Egyesült Államok: a többszörözés és a nyilvános előadás joga sérül; Európai Unió: a rögzítés és a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel joga sérül	Egyesült Államok: a nyilvános előadás joga sérül; Európai Unió: a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel joga sérül

Mindezek fényében nehéz kiforrott válasszal szolgálni a tanulmány címében is szereplő, némiképp költői kérdésre. Amennyiben a fenti fejtegetések helytállóak, akkor sem technikájában, sem a belőle fakadó jogi sajátosság révén nem tekinthető világos új generációnak a tracker nélküli torrentezés, illetve a P2PTV-szolgáltatás. Bár kétségtelenül rendelkeznek sajátos technológiai jellegzetességekkel, illetve jogi relevanciájukban is hordoznak újdonságokat, egyik esetben sem nevezhető az eltérés látványosnak.

A szerverek teljes kiiktatása könnyen lehet, hogy mérföldkövet fog jelenteni a torrentezésben. Mivel azonban a tartalmak eredeti megosztásához elengedhetetlen, hogy legalább egy nyilvános trackerre felkerüljön a konkrét tartalom (ahonnan persze a széles elterjedést követően már törölhető is), ezért ez a módosítás csak a mágneslinkeket alkalmazó üzemeltetők felelősségét csökkentheti, akik átállnak mások trackereinek az indexálására. Jelenleg azt sem garantálja semmi, de nem is zárja ki, hogy a mágneslinkek idővel általánossá váljanak (jelenleg legalábbis nem domináns ezek használata). Ezt tehát csak az idő fogja megmutatni. Jogi értelemben az, hogy a *The Pirate Bay* egyszerű keresőszolgáltatóvá „lépett vissza”, komoly igényt támaszthat a nemzeti jogalkotók elé e tevékenység elektronikus kereskedelmi szabályozása iránt, amennyiben ezt eddig nem tették meg.

A *P2PTV* esetén pedig, bár a jogosultak, illetve az őket megillető jogok tekintetében világos bővülés figyelhető meg, ez önmagában még nem szülhet lényegesen eltérő és újszerű pereket. Gyakorlatilag csak a felperes személye változhat némileg. Ehhez hasonlóan a technológia sajátosságai sem ütnek el dominánsan a harmadik generációtól.

V. BEFEJEZÉS

A tanulmány címében szereplő kérdésre tehát alapvetően semleges vagy inkább negatív választ lehet adni. Ez persze nem jelenti azt, hogy az adott, statikus pillanathoz (a cikk megjelenéséhez) képest idővel ne léphetne színre a tényleges negyedik generáció. Kiváló példa erre a *BitTorrent* technológia új, 2.0-ás verziójának a nyilvánosságra hozatala, amely a fejlesztők szerint a sávszélesség további optimalizálását teszi lehetővé.¹⁰⁴ Bár ez első pillantásra önmagában még nem biztosítja, hogy új generáció szülessen, de mindenesetre könnyebbé teheti azt.

Ehhez hasonlóan jelentős változást hozhat a továbbított adatok szisztematikus titkosításának a fejlődése, mivel ennek válasz nélkül hagyása tulajdonképpen csírájában fojtaná el a fájlmegosztással szembeni védekezés lehetőségét. Ez azonban az adatforgalom bizalmas kezelésének a veszélyével kapcsolatos (végső soron alkotmányos alapjogi) vitákat szíthatja. Ehhez hasonló kihívást jelenthet a továbbított adatok tömörítése, mivel ezáltal még gyorsabbá és egyszerűbbé válhat a nagyobb terjedelmű fájlok megosztása. Innen indulva pedig egy további irányba, az internetes adatforgalom menedzsmentje felé kellene veszélyesen nagy kitérőket tenni.

A szerzők bátran fel merik tenni azt a kérdést is, hogy vajon mennyire meddő arról értekezni, hogy az éppen aktuális generáció a harmadik vagy épp a negyedik. Hiszen ha úgy tettük volna fel az eredeti kérdést, hogy az online kalózkodásnak vannak-e más, reális alternatívái, akkor gondolkodás nélkül igenlő választ kellene adni, utalva például a *Direct Download Link* (tárhelyszolgáltatás) terjedő népszerűségére.¹⁰⁵

Személyes válaszuk azonban az, hogy egyáltalán nem meddő ilyen kérdésekkel foglalkozni. A tanulmány megírásával járó szellemi kihíváson felül lényegesebb, hogy a technológia folyamatos változása folyamatos reakciókat igényel a jogalkalmazóktól és a jogalkotóktól. Ennek megfelelően pedig beszélni és vitatkozni kell a fájlmegosztásról.

¹⁰⁴ Ezzel összefüggésben lásd: http://index.hu/tech/net/2010/02/05/vege_a_torrentezes_korlatozasanak.

¹⁰⁵ Mezei Péter, Németh László: A Direct Download Link (DDL) szolgáltatás szerzői jogi megítélése. Infokommunikáció és Jog, 2009. 5. sz. p. 179–186.